KATECHIZM OGÓLNY

czyli

WYKŁAD WIARY

RZYMSKO-KATOLICKIEJ

PRZEZ

KS. W. LEWANDOWSKIEGO

POMNOŻYŁ

KS. MACIEJ PAJOR.

Przerobił do użytku szkół parafjalnych, dodał najpotrzebniejsze rzeczy, i wydał na dochód Sierót,

KS. PROF. DR. L. BÓJNOWSKI.

Wydanie szóste poprawione i pomnożone.

DNIA 27 CZERWCA, 1930 r.

NAKŁADEM KSIĘGARNI

PRZEWODNIKA KATOLICKIEGO

W NEW BRITAIN, CONN.

U. S. OF A.

KATECHIZM OGÓLNY.

KATECHIZM OGÓLNY

czyli

WYKŁAD WIARY

RZYMSKO-KATOLICKIEJ

PRZEZ

KS. W. LEWANDOWSKIEGO

POMNOŻYŁ

KS. MACIEJ PAJOR.

Przerobił do użytku szkół parafjalnych, dodał najpotrzebniejsze rzeczy, i wydał na dochód Sierót.

KS. PROF. DR. L. BÓJNOWSKI.

Wydanie szóste poprawione i pomnożone.

DNIA 27 CZERWCA, 1930 r.

NAKŁADEM KSIĘGARNI
PRZEWODNIKA KATOLICKIEGO
W NEW BRITAIN, CONN.
U. S. OF A.

BERKELEY
LIBRARY
UNIVERSITY OF
CALIFORNIA

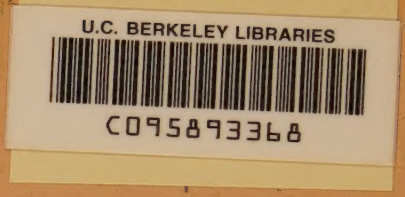

OMNIBUS QUORUM INTEREST NOTUM FACIMUS.

Opus cui titulus "**Katechizm Ogólny**" a Revdo. Dno. Professore Doctore **Luciano Bójnowski** editum sexies et auctum

Imprimatur: die 27 Julii an. 1930.

✝ **JOANNES JOSEPH**
Episcopus Hartfordiensis.

SŁÓWKO OD AUTORA.

W ostatnich czasach ułożono najrozmaitsze katechizmy dla użytku szkół i wiernych. W ułożeniu nie zwracano bardzo pilnej uwagi na wyrażenia ściśle zgadzające się z dogmatami, lub słowami Pisma świętego, ani też na najpotrzebniejsze modlitwy dla człowieka od dzieciństwa do starości. Wogóle, więcej zwracano w katechizmach uwagę na ogólne używanie wyrazów przez społeczeństwo, z tej przyczyny powstawały zarzuty: że ten lub ów wyraz ściśle nie zgadza się z dogmatami wiary, sensem Pisma świętego, i że nie ma najpotrzebniejszych modlitw, dlatego dziś nie umieją modlić się.

W dziełku: **Katechizm Ogólny** starano się temu zapobiec i puścić w świat, dla użytku katolickiego, to, co się ściśle zgadza z dogmatem, Pismem świętem, i z potrzebną modlitwą w życiu człowieka.

Niech ta praca przyniesie chwałę Bogu, cześć Najświętszej Marji Pannie, i zbawienie ludziom.

W dniu uroczystości Najśw. Serca Jezusa, dnia 27-go czerwca, 1930 r.

w New Britain, Conn.

Ks. Prof. Dr. L. Bójnowski.

Początek Katechizmu Ogólnego.

Znak Krzyża Świętego.

W Imię Ojca, ✝ i Syna, ✝ i Ducha ✝ Świętego. ✝ Amen.

Modlitwa Pańska.

Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech. Święć się Imię Twoje. Przyjdź królestwo Twoje. Bądź wola Twoja, jako w niebie, tak i na ziemi. Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj. I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom. I nie wwódź nas na pokuszenie, ale nas zbaw ode złego. Amen.

Pozdrowienie Anielskie.

Zdrowaś Marjo, łaskiś pełna, Pan z Tobą. Błogosławionaś Ty między niewiastami, i błogosławion owoc żywota Twojego, Jezus. Święta Marjo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi teraz, i w godzinę śmierci naszej. Amen.

Skład Apostolski.

Wierzę w Boga Ojca wszechmogącego, Stworzyciela nieba i ziemi. I w Jezusa Chrystusa, Syna Jego jedynego, Pana naszego, który się począł z Ducha Świętego, narodził się z Marji Dziewicy; umęczon pod Ponckim Piłatem, ukrzyżowan, umarł i pogrzebion; zstąpił do piekieł, trzeciego dnia zmartwychwstał; wstąpił na niebiosa, siedzi na prawicy Boga Ojca wszechmogącego; stamtąd przyjdzie sądzić żywych i umarłych. Wierzę w Du-

cha Świętego; Święty Kościół powszechny; Świętych obcowanie; grzechów odpuszczenie; ciała zmartwychwstanie; żywot wieczny. Amen.

Dziesięcioro Bożego Przykazania.

Jam jest Pan Bóg Twój, którym cię wywiódł z ziemi Egipskiej, z domu niewoli.

1. Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną.
2. Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno.
3. Pamiętaj, abyś dzień święty święcił.
4. Czcij ojca twego i matkę twoją. (*abyś długo żył i dobrze ci się powodziło na ziemi.*)
5. Nie zabijaj.
6. Nie cudzołóż.
7. Nie kradnij.
8. Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa.
9. Nie pożądaj żony bliźniego twego.
10. Ani domu, ani wołu, ani osła, ani sługi, ani służebnicy, ani żadnej rzeczy, która jego jest.

Dwa przykazania miłości.

1. Będziesz miłował Pana Boga Twego ze wszystkiego serca twego, ze wszystkiej duszy twojej, ze wszystkich sił twoich, ze wszystkiej myśli twojej.
2. A bliźniego twego jak siebie samego.

Ofiarowanie pacierza.

Ofiaruję Ci, Panie Boże! ten pacierz na cześć i na chwałę Twoją, a proszę Cię, racz mi dać zdro-

wie czerstwe, rozum dobry, pamięć pojętną, bojaźń Bożą, przyjaźń ludzką i wszelkie błogosławieństwo Twoje.

(Nakoniec trzy razy bijąc się w piersi, mówić trzy razy):

Boże, bądź miłościw grzesznej duszy mojej. (i przeżegnać się).

Pięć przykazań kościelnych.

1. Ustanowione od Kościoła Bożego dni święte święcić.

2. Mszy świętej, kazania lub nauki w każdą niedzielę i święto z przyzwoitem nabożeństwem słuchać.

3. Nakazane w pewne dni posty i wstrzemięźliwość zachować.

4. Przynajmniej raz w rok spowiadać się i komunikować w czasie wielkanocnej spowiedzi i Komunji św.

5. Powinności kościelne wiernie Pasterzom swoim oddawać, i wesel małżeńskich, i zabaw, w czasach zakazanych nie odprawiać.

Sześć głównych prawd wiary chrześcijańskiej.

(które każdy człowiek, przyszedłszy do rozumu, pod utratą zbawienia powinien umieć tj. znać, rozumieć i wierzyć.)

1. Że jest jeden Bóg, który wszystko stworzył, utrzymuje i wszystkiem rządzi.

2. Że Bóg jest sprawiedliwym sędzią, który za dobre wynagradza, a za złe karze.

3. Że są trzy Boskie osoby jednej istoty i natury: Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch święty.

4. Że druga osoba Boska stała się człowiekiem, ażeby nas przez śmierć krzyżową odkupiła i wiecznie zbawiła.

5. Że dusza ludzka jest nieśmiertelna.

6. Że łaska Boska do zbawienia koniecznie jest potrzebną, i że człowiek bez łaski Boskiej nic zasługującego na żywot wieczny uczynić nie może.

Siedm Sakramentów świętych i ich skutki.

1. **Chrzest**, gładzi grzech pierworodny i uczynkowy, i czyni nas doskonałymi chrześcijanami.

2. **Bierzmowanie**, utwierdza nas w wierze św., abyśmy ją statecznie wyznawali i według niej żyli.

3. **Ciało i Krew Pańska**, zasila duszę naszą do żywota wiecznego, jeżeli je godnie przyjmujemy.

4. **Pokuta**, gładzi grzechy uczynkowe po Chrzcie św. popełnione.

5. **Kapłaństwo**, daje biskupom i kapłanom moc i łaskę do ważnego sprawowania służby Bożej.

6. **Małżeństwo**, daje małżonkom łaskę do bogobojnego życia z sobą i do wychowania dziatek po chrześcijańsku.

7. **Ostatnie Olejem św. Namaszczenie**, przynosi ulgę duszy i ciału niebezpiecznie chorym.

Pięć warunków Sakramentu Pokuty świętej.

1. Rachunek sumienia. 2. Żal za grzechy. 3. Mocne postanowienie poprawy życia. 4. Spowiedź szczera. 5. Zadosyćuczynienie. (Czyli odprawienie pokuty zadanej na spowiedzi św.)

Siedm darów Ducha Świętego.

1. Mądrość. 2. Rozum. 3. Rada. 4. Męstwo. 5. Umiejętność. 6. Pobożność. 7. Bojaźń Boża.

Siedm grzechów głównych.

1. Pycha. 2. Łakomstwo. 3. Nieczystość. 4. Gniew. 5. Zazdrość. 6. Obżarstwo i Pijaństwo. 7. Lenistwo.

Dziewięć grzechów cudzych.

1. Komu do grzechów **„radzić"**. 2. Innym grzeszyć **„kazać"**. 3. Na grzechy cudze **„zezwalać"**. 5. Innych grzechy **„chwalić"**. 6. Na grzechy cudze **„milczeć"**. 7. Grzechów cudzych **„nie karać"**. 8. Być **„uczestnikiem"** cudzego grzechu. 9. **„Bronić"** lub **„uniewinniać"** grzechy cudze.

Sześć grzechów przeciwko Duchowi św.

1. Ze zbytecznej ufności w miłosierdziu Bożem grzeszyć.

2. O łasce Bożej rozpaczać (czyli o zbawieniu swojem.)

3. Uznanej prawdzie chrześcijańskiej się sprzeciwiać.

4. Bliźniemu łaski Boskiej zazdrościć i dla tejże go nienawidzieć.

5. Na zbawienne napomnienia zatwardziałe mieć serce.

6. W niepokucie rozmyślnie zostawać.

Cztery grzechy wołające o pomstę do Boga.

1. Umyślne zabójstwo. 2. Grzech niemy albo sodomski. 3. Krzywdzenie ubogich, wdów i sierót. 4. Zatrzymanie zapłaty sługom i robotnikom.

Trzy cnoty boskie czyli teologiczne.

1. Wiara. 2. Nadzieja. 3. Miłość.

Cztery cnoty główne czyli kardynalne.

1. Roztropność. 2. Wstrzemięźliwość. 3. Sprawiedliwość. 4. Męstwo.

Siedm cnót obyczajowych, czyli moralnych, siedmiu grzechom głównym przeciwnych.

1. Pokora. 2. Szczodrobliwość. 3. Czystość. 4. Miłość. 5. Umiarkowanie 6. Cierpliwość. 7. Pilność.

Trzy najprzedniejsze dobre uczynki.

1. Modlitwa. 2. Post. 3. Jałmużna.

Siedm uczynków miłosiernych co do duszy.

1. Grzeszących upominać. 2. Nieumiejętnych nauczać. 3. Wątpiącym dobrze radzić. 4. Strapionych pocieszać. 5. Krzywdy cierpliwie znosić. 6. Urazy chętnie przebaczać. 7. Modlić się za żywych i umarłych.

Siedm uczynków miłosiernych co do ciała.

1. Łaknących nakarmić. 2. Pragnących napoić. 3. Nagich przyodziać. 4. Podróżnych w dom przyjąć. 5. Więźniów pocieszać. 6. Chorych nawiedzać. 7. Umarłych grzebać.

Istotne powinności chrześcijanina, które Pan Jezus nakazał.

1. Szukać najsamprzód królestwa Bożego i Sprawiedliwości Bożej.

"Szukajcie najprzód królestwa Bożego i sprawiedliwości jego, a to wszystko będzie wam przydane". (Mat. 6, 33).

2. Siebie samego się zaprzeć.

3. Krzyż swój nosić.

4. Chrystusa Pana naśladować.

"Jeżeli kto chce za mną iść, niech zaprze samego siebie, a weźmie krzyż swój na każdy dzień i niech idzie za mną." (Łuk. 9, 23).

5. Łagodnym i pokornym być.

"Weźmijcie jarzmo moje na się, a uczcie się odemnie, żem jest cichy i pokornego serca, a znajdziecie odpoczynek duszom waszym". (Mat. 11, 29).

6. Nieprzyjaciół miłować, to znaczy: dobrze czynić tym, którzy nas nienawidzą, obrażają i prześladują i za nich się modlić.

Trzy rady ewangeliczne

1. Ubóstwo dobrowolne. 2. Czystość dozgonna. 3. Posłuszeństwo zupełne, czyli bezwzględne.

Ośm błogosławieństw.

1. Błogosławieni **ubodzy duchem**, albowiem ich jest królestwo niebieskie.

2. Błogosławieni **cisi**, albowiem oni posiądą ziemię.

3. Błogosławieni, którzy **płaczą**, albowiem oni będą pocieszeni.

4. Błogosławieni, którzy **łakną i pragną sprawiedliwości**, albowiem oni będą nasyceni.

5. Błogosławieni **miłosierni**, albowiem oni miłosierdzia dostąpią.

6. Błogosławieni **czystego serca**, albowiem oni Boga oglądać będą.

7. Błogosławieni **pokój czyniący**, albowiem nazwani będą synami Bożymi.

8. Błogosławieni, którzy **prześladowanie cierpią** dla sprawiedliwości, albowiem ich jest królestwo niebieskie.

Pięć zmysłów ciała.

1. Widzenie. 2. Słyszenie. 3. Powonienie. 4. Smak. 5. Dotykanie.

Cztery rzeczy ostateczne człowieka.

1. Śmierć. 2. Sąd Boży. 3. Niebo. 4 Piekło.

Zasady wiary świętej.

Bóg jest jeden we trzech osobach.

Stworzył nas Pan Bóg, **odkupił** Syn Boży, **oświecił** Duch Święty.

Na to nas Pan Bóg stworzył, abyśmy Go przez wiarę poznali, kochali, chwalili, i Jemu wiernie służąc, żywot wieczny otrzymali.

Służyć Bogu, znaczy wypełniać w życiu wolę Jego świętą, czyli zachowywać Jego przykazania.

Żeby wiedzieć, jaka jest względem nas wola Boża, trzeba poznać Religję Jezusa Chrystusa, która wskazuje nam, jakie mamy **obowiązki względem Boga, bliźnich i siebie samych.** Ona naucza nas, co powinniśmy wiedzieć i wierzyć o **Bogu, o człowieku** i o **świecie.**

Co to jest grzech?

Grzech jest to dobrowolne przestąpienie prawa Bożego albo kościelnego.

Co to jest rachunek sumienia?

Rachunek sumienia jest to przypomnienie sobie wszystkich swoich grzechów popełnionych od ostatniej dobrej spowiedzi.

Co to jest żal za grzechy?

Żal za grzechy jest to boleść wewnętrzna serca, żeśmy Pana Boga obrazili, i brzydzenie się grzechem popełnionym z pragnieniem poprawy życia.

Co to jest postanowienie poprawy życia?

Mocne postanowienie poprawy życia, jest to szczera chęć poprawienia się i więcej niegrzeszenia.

Co to jest spowiedź?

Spowiedź jest to szczegółowe oskarżenie się z grzechów swoich przed kapłanem, do tego upoważnionym, w celu dostąpienia odpuszczenia takowych.

Co to jest zadosyćuczynienie?

Zadosyćuczynienie jest to wypełnienie pokuty od kapłana naznaczonej na spowiedzi świętej.

Co to jest rozgrzeszenie w spowiedzi św?

Rozgrzeszenie w spowiedzi św., jest odpuszczenie grzechów spowiadającemu się, któremu kapłan odpuszcza grzechy w Imieniu samego Boga, i dlatego kapłan na końcu spowiedzi św. mówi: daję tobie rozgrzeszenie.

N. B. a jeżeli spowiadający się nie zasługuje na rozgrzeszenie, wtedy kapłan mówi: ja tobie nie daję rozgrzeszenia.

Co to jest Komunja święta?

Komunja święta jest to pożywanie Ciała i Krwi Pana Jezusa, w Najświętszym Sakramencie.

KATECHIZM MNIEJSZY.

WSTĘP.

ROZDZIAŁ PIERWSZY

O Wierze.

1. Co to jest katechizm?

Wyraz Katechizm pochodzi z łacińskiego języka catechisare, znaczy po polsku nauczać.

2. O czem uczymy się w katechiźmie?

W katechiźmie uczymy się: o Bogu, o Jezusie Chrystusie, o Duchu św., o Sakramentach św., o przykazaniach Bożych i Kościelnych, w co człowiek ma wierzyć i jak ma żyć, żeby się zbawić i t. d.

3. Od czego powinniśmy wszystkie ważniejsze sprawy zaczynać?.

Wszystkie ważniejsze sprawy powinniśmy zaczynać od znaku krzyża świętego.

4. Jak czynisz znak krzyża świętego?

Znak krzyża świętego czynię tak: lewą rękę trzymam na piersiach, a prawą rękę kładę na czoło i mówię: W Imię Ojca, potem na piersi i mówię: i Syna, potem na ramię lewe i mówię: i Ducha, nareszcie na ramię prawe i mówię: Świętego, a na końcu składam ręce i mówię: Amen.

5. Co przedstawia znak krzyża świętego?

Znak krzyża świętego przedstawia:

1. Że Pan Bóg jest jeden w trzech osobach.

2. Że Syn Boży stał się człowiekiem i umarł na krzyżu dla naszego zbawienia.

6. Kto jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest dobro nieskończone, stwórca nieba i ziemi.

7. Czem jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest Istota Sama przez Się istniejąca; nie ma początku ani końca.

8. Gdzie jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest w niebie, na ziemi i na każdem miejscu, wszystko widzi i słyszy.

9. A czy my Pana Boga widzieć możemy?

My Pana Boga widzieć nie możemy, bo jest szczerym Duchem i nie ma ciała.

10. Jak dawno jest Pan Bóg?

Pan Bóg jest wieczny, niema początku ani końca.

11. Ile jest Bogów?

Jeden tylko jest Bóg.

12. Ile jest osób w Panu Bogu?

W Panu Bogu są trzy osoby, to jest: Bóg Ojciec, który nas stworzył, Syn Boży, który nas odkupił i Duch święty, który nas oświeca i uświęca.

13. Jak się nazywają te trzy Boskie osoby razem wzięte?

Te trzy Boskie osoby razem wzięte nazywają się Trójcą Przenajświętszą.

14. Czy która z tych trzech osób jest starszą albo doskonalszą?

Żadna z tych trzech osób nie jest ani starszą, ani doskonalszą, tylko są sobie równe we wszystkiem; bo są jednym Bogiem.

N. B. Pan Bóg rzekł do Mojżesza o Sobie: "Jam jest, który jest."

15. Skąd wiemy, że w Bogu są trzy osoby?

Że w Bogu są trzy osoby, wiemy od Pana Boga, który nam to objawił przez Syna swojego jednorodzonego.

16. Dlaczego nazywamy Pana Boga Stwórcą nieba i ziemi?

Dlatego nazywamy Pana Boga Stwórcą nieba i ziemi, że niebo i ziemię stworzył z niczego i rządzi podług woli swojej.

O stworzeniu świata.

17. Które to są najprzedniejsze stworzenia Boskie?

Najprzedniejsze stworzenia Boskie są: Aniołowie i ludzie.

18. Co to są Aniołowie?

Aniołowie są to szczere duchy, które mają rozum i wolę, ale nie mają ciała.

19. Jak się dzielą Aniołowie?

Aniołowie dzielą się na trzy hierarchje, a każda hierarchja na trzy chóry.

I. Najniższa hierarchja: (aniołowie, archaniołowie, księstwa);

Aniołowie (aby miłować Boga, opiewać chwałę Jego, strzec ludzi);

Archaniołowie (Pan Bóg posyła do ludzi, np. Michał arch. zwalczył Lucyfera, — Gabrjel arch. zwiastował Najśw. Pannie);

Księstwa (mają opiekę nad krajami, narodami).

II. Średnia hierarchja (moce, władze, państwa):

Moce (potęgi Pan Bóg udziela);

Władze (mają władzę nad szatanami i bronią Kościół);

Państwa (rozkazują i panują nad aniołami niższymi).

III. Najwyższa hierarchja (trony, cherubiny, serafiny):

Trony (pozostają w obliczu Boga, — "Stoją przed Panem". Tob. 12—15.);

Cherubiny (wtajemniczeni w rządy Boże, np. w raju);

Serafiny (z miłością śpiewają: Święty, Święty, Święty).

Aniołowie uniżają się i myśmy tak czynić powinni.

20. Jakimi Pan Bóg stworzył Aniołów?

Pan Bóg stworzył Aniołów dobrymi i szczęśliwymi.

21. Czy wszyscy Aniołowie pozostali dobrymi i szczęśliwymi?

Nie wszyscy Aniołowie pozostali dobrymi i szczęśliwymi, niektórzy z nich zgrzeszyli przez pychę i nieposłuszeństwo i zostali strąceni do piekła na wieczne męki.

22. Jak się nazywają Aniołowie strąceni do piekła?

Aniołowie strąceni do piekła nazywają się: djabłami, szatanami lub złemi duchami.

23. Gdzie są dobrzy Aniołowie?

Dobrzy Aniołowie są w niebie.

24. Co czynią dobrzy Aniołowie?

Dobrzy Aniołowie chwalą Pana Boga, pełnią Jego rozkazy, modlą się za nas i strzegą nas od złego.

25. Jak się nazywają Aniołowie, którzy nas strzegą od złego?

Aniołowie, którzy nas strzegą od złego nazywają się: Aniołami Stróżami.

26. Które są najprzedniejsze stworzenia Boskie po Aniołach?

Najprzedniejsze stworzenia Boskie po Aniołach: są ludzie.

27. Co to są ludzie?

Ludzie są to stworzenia rozumne, złożone z ciała i duszy.

28. Na co Pan Bóg stworzył ludzi?

Pan Bóg stworzył ludzi na to, aby Go znali, kochali, chwalili, wiernie Mu służyli i potem z Nim w niebie królowali.

29. Ilu ludzi Pan Bóg stworzył na początku?

Pan Bóg stworzył na początku dwoje ludzi: mężczyznę i niewiastę.

30. Jak się nazywali pierwsi ludzie?

Pierwsi ludzie nazywali się: Adam i Ewa.

31. Co znaczy wyraz Adam?

Wyraz Adam znaczy: ojciec wszystkich ludzi.

32. Co znaczy wyraz Ewa?

Wyraz Ewa znaczy: matka wszystkich ludzi.

33. Jakimi byli pierwsi ludzie, gdy ich Pan Bóg stworzył?

Pierwsi ludzie, gdy ich Pan Bóg stworzył, byli z łaski Jego sprawiedliwymi i świętymi.

34. Gdzie ich Pan Bóg umieścił?

Pan Bóg umieścił ich w raju, pięknym ogrodzie i pozwolił im pożywać owoce ze wszystkich drzew, prócz drzewa wiadomości dobrego i złego, z którego im jeść zakazał pod karą śmierci.

35. Jak oni żyli w raju?

W raju żyli oni szczęśliwie i nie podlegali chorobom, ani śmierci.

36. Jak długo żyli w raju szczęśliwie?

Tak długo żyli w raju szczęśliwie, dopóki Panu Bogu byli posłusznymi.

37. Któż ich skłonił do nieposłuszeństwa względem Pana Boga?

Do nieposłuszeństwa względem Pana Boga skłonił ich szatan, który namówił Ewę, Ewa zaś namówiła Adama, i tak oboje jedli z zakazanego owocu, przez co zgrzeszyli.

38. Co się wtenczas z nimi stało, gdy zgrzeszyli?

Wtenczas, gdy zgrzeszyli, stali się nieszczęśliwymi.

39. W czem stali się nieszczęśliwymi?

Nieszczęśliwymi stali sie **co do duszy**, że zasłużyli na potępienie, utracili łaskę Boską, prawa do nieba, stali się nieprzyjaciółmi Pana Boga i niewolnikami szatana; **co do ciała:** zostali wygnani z raju i skazani na nędzę życia, choroby i śmierć.

40. Czy grzech pierwszych ludzi tylko ich samych uczynił nieszczęśliwymi?

Grzech pierwszych ludzi nietylko ich samych uczynił nieszczęśliwymi, ale także wszystkich ich potomków.

41. Dlaczego grzech pierwszych ludzi wszystkich potomków uczynił nieszczęśliwymi?

Dlatego grzech pierwszych ludzi wszystkich potomków uczynił nieszczęśliwymi, że go wszyscy odziedziczyli i w nim się rodzą.

42. Jak się nazywa ten grzech, w którym się wszyscy ludzie rodzą?

Grzech, w którym się wszyscy ludzie rodzą, nazywa się **grzechem pierworodnym.**

43. Dlaczego nazywa się grzechem pierworodnym?

Dlatego nazywa się grzechem pierworodnym, że to pierwszy grzech na ziemi.

44. Czy Pan Bóg po tym grzechu odrzucił wszystkich ludzi na zawsze od swej łaski?

Pan Bóg po tym grzechu nie odrzucił wszystkich ludzi na zawsze od swej łaski, lecz ulitował się nad nimi i obiecał im zesłać Zbawiciela.

45. Na co Pan Bóg obiecał zesłać Zbawiciela?

Pan Bóg obiecał zesłać Zbawiciela na to, aby ludzi z niewoli szatańskiej wybawić i odkupić od wiecznego zatracenia.

O Synu Bożym, Odkupicielu Świata.

46. Kto jest naszym Zbawicielem?

Naszym Zbawicielem jest Syn Boży, który się stał człowiekiem.

47. Jak Syn Boży stał się człowiekiem?

Syn Boży stał się człowiekiem tak, że za sprawą Ducha Świętego przyjął na siebie ciało i duszę ludzką i narodził się z Najśw. Marji Panny.

48. Jak nazywamy Syna Bożego, który stał się człowiekiem i narodził się z Najśw. Marji Panny?

Syna Bożego, który stał się człowiekiem i narodził się z Najśw. Marji Panny, nazywamy: Jezus Chrystus.

49. Co znaczy wyraz Jezus?

Jezus znaczy Zbawiciel.

50. Co znaczy wyraz Chrystus?

Chrystus znaczy Pomazaniec i Poświęcony, to jest Król i Kapłan.

51. Czem jest Jezus Chrystus?

Jezus Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem.

52. Kto jest matką Jezusa Chrystusa?

Matką Jezusa Chrystusa jest Najświętsza Panna Marja, Matka Boska.

53. Czem był św. Józef Panu Jezusowi?

Święty Józef był tylko opiekunem Pana Jezusa.

54. Gdzie się Pan Jezus narodził?

Pan Jezus narodził się w miasteczku Betleem, w stajence.

55. Jak się nazywa dzień narodzenia Pana Jezusa?

Dzień narodzenia Pana Jezusa nazywa się: Boże Narodzenie.

56. Jak długo żył Pan Jezus na ziemi?

Pan Jezus żył na ziemi około trzydziestu trzech lat, ale prawdopodobnie żył trzydzieści sześć lat.

57. Jakie było Jego życie?

Jego życie było w ubóstwie, pracy, upokorzeniu, cierpieniu, i posłuszeństwie.

58. Dlaczego Pan Jezus obrał sobie takie życie?

Dlatego Pan Jezus obrał sobie takie życie, ażeby nas swym przykładem nauczyć, jak mamy żyć w pracy i umartwieniu, nie narzekać w nędzy i ubóstwie, jako też nie ubiegać się za bogactwami i wygodami.

59. Komu był Pan Jezus szczególnie posłusznym?

Pan Jezus był szczególnie posłusznym Najświętszej Pannie Marji i św. Józefowi.

60. Dlaczego Pan Jezus był posłusznym N. P. Marji i św. Józefowi?

Dlatego Pan Jezus był posłusznym N. P. Marji i św. Józefowi, żeby wszystkich ludzi nauczyć pokory, a dzieci posłuszeństwa względem swoich rodziców.

61. Co Pan Jezus uczynił najważniejszego?

Pan Jezus najważniejsze uczynił to: że ludziom *pokazał drogę do nieba i otworzył wstęp* do niego.

62. Przez co Pan Jezus pokazał ludziom drogę do nieba?

Pan Jezus pokazał ludziom drogę do nieba przez swoje nauki i cuda.

63. Czego Pan Jezus nauczał?

Pan Jezus nauczał: w co wierzyć, czego się spodziewać i co czynić powinniśmy, abyśmy mogli pójść do nieba.

64. Jakie cuda czynił Pan Jezus?

Pan Jezus uzdrawiał chorych, wskrzeszał umarłych, chodził po wodzie i t. d.

65. Dlaczego Pan Jezus cuda czynił?

Dlatego Pan Jezus czynił cuda, ażeby ludzie uwierzyli, że On jest Synem Bożym, Zbawicielem świata i prawdziwym Bogiem.

66. Przez co Pan Jezus otworzył wstęp do nieba?

Pan Jezus otworzył ludziom wstęp do nieba przez swoją **śmierć, zmartwychwstanie i wniebowstąpienie.**

67. Jaką śmiercią Pan Jezus umarł?

Pan Jezus umarł śmiercią krzyżową.

68. Kto Pana Jezusa skazał na śmierć krzyżową?

Pana Jezusa zkazał na śmierć krzyżową Poncki Piłat, rzymski starosta Judei.

69. Kto był tego powodem?

Powodem tego byli żydzi, którzy w Jezusa Chrystusa uwierzyć nie chcieli.

70. Czy Pan Jezus był zmuszony ponieść śmierć krzyżową?

Pan Jezus nie był zmuszony ponieść śmierć krzyżową, ale umarł dobrowolnie dla tego, że sam chciał z posłuszeństwa ku Ojcu Swemu i z nieskończonej ku nam miłości.

71. Dlaczego Pan Jezus chciał za nas umrzeć?

Dlatego Pan Jezus chciał za nas umrzeć, ażeby zadosyćuczynić za kary przez grzech zasłużone i pojednać nas z Bogiem.

72. Jak się nazywa dzień śmierci Pana Jezusa?

Dzień śmierci Pana Jezusa nazywa się **Wielki Piątek.**

73. Co się stało z Panem Jezusem po śmierci?

Po śmierci zostało ciało Pana Jezusa złożone w grobie, a dusza Jego wstąpiła do piekieł czyli do otchłani.

74. Co to była otchłań?

Otchłań było to miejsce, gdzie dusze sprawiedliwych spokojnie i bez mąk czekały na swoje odkupienie.

75. Dlaczego dusza Pana Jezusa wstąpiła do otchłani?

Dlatego dusza Pana Jezusa wstąpiła do otchłani, żeby dusze sprawiedliwych pocieszyć i stamtąd wybawić.

76. Czy dusza Pana Jezusa na zawsze została w otchłani?

Dusza Pana Jezusa nie została na zawsze w otchłani, gdyż dnia trzeciego złączyła się znowu z ciałem, i Jezus Chrystus zmartwychwstał z grobu.

77. Którego dnia Jezus Chrystus zmartwychwstał z grobu?

Jezus Chrystus zmartwychwstał z grobu dnia trzeciego, to jest w niedzielę, którą nazywamy Wielkanocną.

78. Jak długo Pan Jezus po swojem zmartwychwstaniu zostawał na ziemi?

Pan Jezus po swojem zmartwychwstaniu zostawał na ziemi przez czterdzieści dni.

79. Co Pan Jezus uczynił przez te czterdzieści dni?

Pan Jezus przez te czterdzieści dni ukazywał się uczniom swoim, nauczał ich i utwierdzał we wierze w swoje zmartwychwstanie.

80. Dokąd potem poszedł?

Potem **wstąpił do nieba.**

81. Jak się nazywa ten dzień, w którym Pan Jezus wstąpił do nieba?

Ten dzień, w którym Pan Jezus wstąpił do nieba nazywa się: "**Wniebowstąpieniem Pańskiem.**"

82. Czy Pan Jezus jeszcze kiedy przyjdzie na ziemię?

Pan Jezus jeszcze raz przyjdzie na ziemię przy końcu świata, sądzić wszystkich ludzi.

83. Jak się nazywa ten sąd przy końcu świata?

Ten sąd przy końcu świata, nazywa się **sądem ostatecznym albo powszechnym.**

84. Dlaczego nazywa się sądem ostatecznym albo powszechnym?

Nazywa się **ostatecznym**, bo więcej sądów na ziemi nie będzie — **powszechnym**, bo Pan Bóg będzie sądzić wszystkich ludzi odrazu z całego świata.

85. Jak się ludzie stawią na sąd ostateczny?

Ludzie stawią się na sąd ostateczny z duszą i ciałem.

86. Co Pan Jezus wtedy uczyni?

Pan Jezus wtedy ludzi dobrych powoła do nieba, a złych wtrąci do piekła.

87. Co to jest niebo?

Niebo jest to miejsce, gdzie Aniołowie i wybrani widzą Pana Boga, i używają szczęśliwości wiecznej.

88. Co to jest piekło?

Piekło jest to miejsce, gdzie potępieńcy, pozbawieni na zawsze widzenia Pana Boga, cierpią w ogniu męki wieczne.

89. Czy oprócz sądu ostatecznego jest jeszcze inny sąd Boży?

Prócz sądu ostatecznego jest jeszcze sąd **szczegółowy**, który zaraz po śmierci każdego człowieka następuje.

90. Dokąd idzie dusza po sądzie szczegółowym?

Po sądzie szczegółowym dusza idzie albo do nieba, albo do piekła, albo do czyśćca, każda według zasług swoich.

91. Co to jest czyściec?

Czyściec jest to miejsce kary doczesnej, skąd dusze po odbyciu pokuty, od Boga naznaczonej, dostają się do nieba.

92. Czy po sądzie ostatecznym będzie jeszcze czyściec?

Po sądzie ostatecznym nie będzie już czyśćca, tylko niebo i piekło.

O Duchu Świętym.

93. Co szczególnego uczynił Pan Jezus po swojem Wniebowstąpieniu?

Po Wniebowstąpieniu Pan Jezus uczynił to szczególnego, że dnia 10-go po swojem Wniebowstąpieniu zesłał na Apostołów Ducha świętego w postaci ognistych języków.

94. Kto jest Duch święty?

Duch święty jest to trzecia osoba Trójcy Przenajświętszej, która pochodzi od Boga i Syna.

O Kościele.

95. Co uczynili Apostołowie, otrzymawszy Ducha świętego?

Apostołowie otrzymawszy Ducha św., rozeszli się po całym świecie, opowiadali naukę Jezusa Chrystusa, i chrzcili tych, co w Niego uwierzyli.

96. Jak się nazywają wszyscy ci, którzy ochrzcić się dali i wyznają całą naukę Jezusa Chrystusa?

Wszyscy ci, którzy się ochrzcić dali i wyznają całą naukę Jezusa Chrystusa, nazywają się **chrześcijanami katolickimi** albo po prostu **katolikami.**

97. Jak się nazywają wszyscy katolicy razem?

Wszyscy razem katolicy nazywają się: świętym Kościołem chrześcijańsko-katolickim czyli pochwszechnym, albo krótko **Kościołem.**

98. Co to jest święty chrześcijańsko-katolicki Kościół?

Święty chrześcijańsko-katolicki Kościół jest to zgromadzenie wszystkich wiernych, czyli katolickich chrześcijan, pod jedną głową widzialną Papieża, ustanowioną przez Jezusa Chrystusa.

99. Kogo Pan Jezus ustanowił głową widzialną Kościoła?

Jezus Chrystus głową widzialną Kościoła ustanowił świętego Piotra Apostoła i jego następców, Papieży rzymskich.

100. Czy jest także niewidzialna głowa Kościoła?

Tak jest, a tą niewidzialną głową Kościoła jest sam Jezus Chrystus.

101. Ile kościołów ustanowił Jezus Chrystus?

Jezus Chrystus ustanowił jeden tylko prawdziwy katolicki Kościół, w którym jedynie można znaleść zbawienie.

102. Dlaczego Jezus Chrystus Kościół ustanowił?

Jezus Chrystus dlatego ustanowił Kościół, żeby naukę Jego nieskazitelnie przechowywał i prowadził ludzi do zbawienia.

103. Jak dzielimy Kościół przez Jezusa Chrystusa ustanowiony?

Kościół przez Jezusa Chrystusa ustanowiony dzielimy: na słuchający i nauczający.

104. Któż jest Kościołem słuchającym?

Kościołem słuchającym są wszyscy wierni chrześcijanie czyli katolicy.

105. Któż jest Kościołem nauczającym?

Kościołem nauczającym są katoliccy Biskupi i Kapłani z Papieżem na czele.

106. Co winniśmy Kościołowi nauczającemu?

Winniśmy pod utratą zbawienia Kościoła nauczającego słuchać, wierzyć i czynić to wszystko, czego nas naucza, ku chwale Bożej i zbawieniu naszemu.

107. Czy tylko wierni katolicy na ziemi są w jeden Kościół z sobą połączeni?

Nietylko wierni katolicy na ziemi są w jeden Kościół z sobą połączeni, ale z nim łączą się także, sposobem duchowym, Błogosławieni w niebie i dusze w czyśćiu cierpiące.

108. Jak się nazywa ta duchowa społeczność wiernych na ziemi, w niebie i w czyśćcu?

Ta duchowa społeczność wiernych na ziemi, w niebie i w czyśćcu, nazywa się **Świętych obcowanie.**

O ostatecznych rzeczach człowieka.

109. Jaki koniec czeka nas na ziemi?

Na ziemi czeka nas śmierć.

110. Co to jest śmierć?

Śmierć jest to odłączenie się duszy od ciała.

111. Co się stanie z ciałem naszem po śmierci?

Ciało nasze po śmierci ulegnie zepsuciu i w proch się obróci.

112. Co się stanie z duszą naszą po śmierci?

Dusza nasza po śmierci pójdzie na sąd szczegółowy.

113. Co to jest sąd szczegółowy?

Sąd szczegółowy jest to ten sąd, którym człowiek bywa sądzony przez Boga zaraz po swojej śmierci.

114. Czy ciało człowieka pozostanie zawsze prochem?

Ciało człowieka nie pozostanie zawsze prochem, lecz zmartwychwstanie w dzień ostateczny i połączy się duszą.

115. Co potem nastąpi?

Potem nastąpi sąd ostateczny.

116. Co to jest sąd ostateczny?

Sąd ostateczny jest to ten sąd, na którym Pan Bóg na końcu świata wszystkich odrazu ludzi będzie sądzić na dolinie Józefatowej.

117. Czy po sądzie ostatecznym będzie czyściec?

Po sądzie ostatecznym nie będzie czyściec, tylko niebo i piekło.

118. Co po sądzie ostatecznym nastąpi?

Po sądzie ostatecznym nastąpi dla dobrych żywot wieczny w niebie, a dla złych kara wieczna w piekle.

119. Które są ostateczne rzeczy człowieka?

Ostateczne rzeczy człowieka są: **śmierć, sąd Boży, niebo albo piekło.**

120. W czem się zawiera to wszystko, cośmy dotąd powiedzieli?

To wszystko cośmy dotąd powiedzieli, zawiera się w Składzie Apostolskim i w sześciu prawdach głównych wiary katolickiej. (Zob. Katechizm ogólny par. 3, 8.)

ROZDZIAŁ DRUGI.

O Nadziei i Modlitwie.

121. Co to jest nadzieja?

Nadzieja jest to spodziewanie się otrzymania tego, co Pan Bóg przyrzekł dobrze żyjącym.

123. Czego od Pana Boga powinniśmy spodziewać się?

Od Pana Boga powinniśmy się spodziewać łaski Bożej i żywota wiecznego.

124. Co nas w tej nadziei umacnia?

W tej nadziei umacnia nas modlitwa.

125. Co to jest modlitwa?

Modlitwa jest to wzniesienie duszy naszej do Pana Boga, aby Go chwalić, dziękować Mu i prosić Go o łaskę.

126. W czyje imię powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić w imię Jezusa Chrystusa.

127. Jak powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić z uwagą, wytrwale i z ufnością, że Bóg udzieli nam tego wszystkiego, co nam jest pożyteczne do zbawienia.

128. Kiedy powinniśmy się modlić?

Powinniśmy się modlić zawsze, a osobliwie rano i wieczorem, przed jedzeniem i po jedzeniu, w kościele podczas nabożeństwa i gdy dzwonią na Anioł Pański.

129. Która modlitwa jest najdoskonalsza?

Modlitwa najdoskonalsza jest: Ojcze nasz, czyli Modlitwa Pańska.

130. Dlaczego tę Modlitwę nazywamy Modlitwą Pańską?

Dlatego nazywamy tę modlitwę Modlitwą Pańską, że Pan Jezus sam ją ułożył, nauczył Apostołów i odmawiać kazał.

131. Z czego Modlitwa Pańska składa się?

Modlitwa Pańska składa się: z krótkiego wstępu i siedmiu próśb.

132. W których słowach wstęp zawiera się?

Wstęp się zawiera w tych słowach: "Ojcze nasz, któryś jest w niebiesiech."

133. O co prosimy Pana Boga w pierwszej prośbie?

W pierwszej prośbie: "Święć się Imię Twoje," prosimy Pana Boga, aby Go wszyscy znali, miłowali i coraz więcej wychwalali.

134. O co prosimy Pana Boga w drugiej prośbie?

W drugiej prośbie: "Przyjdź królestwo Twoje," szczególnie prosimy Pana Boga o to, aby przez łaskę Swoją panował w sercu naszem na ziemi i dozwolił nam kiedyś z sobą królować w niebie.

135. O co prosimy Pana Boga w trzeciej prośbie?

W trzeciej prośbie: "Bądź wola Twoja jako w niebie, tak i na ziemi," prosimy Pana Boga, abyśmy tu na ziemi przykazania Boże wiernie i chętnie wykonywali tak, jak Aniołowie i Święci, którzy są w niebie.

136. O co prosimy Pana Boga w czwartej prośbie?

W czwartej prośbie: "Chleba naszego powszedniego daj nam dzisiaj", prosimy Pana Boga o to wszystko, czego potrzebujemy codziennie dla ciała i dla duszy naszej.

137. O co prosimy Pana Boga w piątej prośbie?

W piątej prośbie: "I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowajcom", prosimy Pana Boga, aby nam grzechy nasze odpuścił tak, jako i my odpuszczamy nieprzyjaciołom naszym.

138. O co prosimy Pana Boga w szóstej prośbie?

W szóstej prośbie: "I nie wwódź nas na pokuszenie," prosimy Pana Boga, aby nie dopuszczał na nas pokus, a jeżeli dopuści, aby nam dał łaskę Swoją, żebyśmy nie zgrzeszyli.

139. O co prosimy Pana Boga w siódmej prośbie?

W siódmej prośbie: "Ale nas zbaw ode złego," prosimy Pana Boga, aby nas wybawił od wszelkiego złego, a mianowicie od grzechu i wiecznego potępienia, oraz od najrozmaitszych nieszczęść ziemskich.

140. Która modlitwa odmawia się zwykle po "Ojcze nasz"?

Po "Ojcze Nasz" odmawia się zwykle Zdrowaś Marja, czyli Pozdrowienie Anielskie.

141. Dlaczego ta modlitwa zowie się Pozdrowieniem Anielskiem?

Dlatego ta modlitwa zowie się Pozdrowieniem Anielskiem, że zaczyna się słowami, któremi Anioł Gabryel pozdrowił Najśw. Marję, zwiastując Jej, że będzie Matką Syna Bożego.

142. Czy w tej modlitwie są tylko słowa Anioła?

W tej modlitwie są nietylko słowa Anioła, lecz także słowa Elżbiety i Kościoła świętego. Słowa św. Elżbiety są: Błogosławion owoc żywota Twojego -- i Kościoła: Jezus. Święta Marjo, Matko Boża i t. d.

143. Do kogo się w Pozdrowieniu Anielskiem modlimy?

W Pozdrowieniu Anielskiem modlimy się do Najśw. Marji Panny.

144. Do kogo jeszcze modlimy się oprócz Pana Boga?

Oprócz Pana Boga modlimy się jeszcze do Najświętszej P. Marji, Aniołów i Świętych.

145. Co znaczy się modlić do Świętych?

Modlić się do Świętych znaczy: prosić Świętych, aby się za nami do Pana Boga modlili w niebie.

146. Do kogóż z Świętych powinniśmy się szczególnie modlić?

Z Świętych powinniśmy się szczególnie modlić: do N. P. Marji, Matki Boskiej, Królowej wszystkich Aniołów i Świętych, do św. Józefa i patrona swego.

ROZDZIAŁ TRZECI.

O Miłości i Przykazaniach.

147. Czy to jest dosyć wierzyć w Boga i nadzieję w Nim pokładać, aby być zbawionym?

Nie dosyć jest wierzyć w Boga i nadzieję w Nim pokładać, aby być zbawionym, trzeba także Pana Boga i bliźniego miłować.

148. Jak trzeba Pana Boga miłować?

Pana Boga trzeba miłować ze wszystkiego serca i ze wszystkich sił swoich.

149. A jak trzeba bliźniego miłować?

Bliźniego trzeba miłować jak siebie samego.

150. Co znaczy miłować bliźniego jak siebie samego?

Miłować bliźniego jak siebie samego, znaczy: czynić bliźniemu to wszystko, co chcemy, aby i on nam czynił.

151. Kto jest naszym bliźnim?

Naszym bliźnim jest każdy człowiek bez różnicy.

152. Przez co okazujemy, że miłujemy Pana Boga i bliźniego?

Że miłujemy Pana Boga i bliźniego, okazujemy przez zachowywanie przykazań Bożych i Kościelnych.

153. Ile jest przykazań Bożych?

Przykazań Bożych jest dziesięć. (Zob. K. O. 5.)

154. Co nakazuje pierwsze przykazanie: "Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną"?

Pierwsze przykazanie: "Nie będziesz miał bogów cudzych przedemną" nakazuje jednego Boga prawdziwego wyznawać i czcić jako najwyższego Pana i Stworzyciela nieba i ziemi.

155. Co nakazuje drugie przykazanie: "Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremno"?

Drugie przykazanie: "Nie będziesz brał imienia Pana Boga twego nadaremno," nakazuje imię Boskie z wszelkiem uszanowaniem wymawiać i używać go tylko w rzeczach wielkiej wagi.

156. Co nakazuje trzecie przykazanie: "Pamiętaj, abyś dzień święty święcił"?

Trzecie przykazanie: "Pamiętaj, abyś dzień święty święcił," nakazuje święcić niedziele i święta przez Kościół ustanowione.

157. Jak należy święcić niedziele i święta?

Niedziele i święta należy święcić:

1. Słuchając Mszy świętych, kazań, lub nauk katechizmowych.
2. Wstrzymując się od robot służebnych.

158. Co nakazuje czwarte przykazanie: „Czcij ojca twego i matkę twoją''?

Czwarte przykazanie: "Czcij ojca twego i matkę twoją'', nakazuje nam rodziców, przełożonych i starszych miłować, szanować i słuchać.

159. Co Pan Bóg obiecał dzieciom zachowującym to przykazanie?

Dzieciom zachowującym to przykazanie Pan Bóg obiecał w tem życiu łaskę i błogosławieństwo, a w przyszłem wieczne zbawienie.

160. Co zakazuje piąte przykazanie „Nie zabijaj''?

Piąte przykazanie: "Nie zabijaj'', zakazuje:

1. Zabójstw i wszystkiego, co do nich prowadzi t. j. zazdrości, gniewu, nienawiści, pijaństwa, kłótni, bijatyki.
2. Wszelkiego zgorszenia, które innych prowadzi do złego i staje się przyczyną grzechu.

161. Co zakazuje szóste przykazanie „Nie cudzołóż''?

Szóste przykazanie: "Nie cudzołóż'', zakazuje wszelkiej nieczystości cielesnej i tego wszystkiego co do niej prowadzi.

162. Co zakazuje siódme przykazanie „Nie kradnij''?

Siódme przykazanie: "Nie kradnij'', zakazuje kraść i krzywdzić bliźniego na jego własności.

163. Co zakazuje ó s m e przykazanie: „Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa''?

Ósme przykazanie: "Nie mów przeciw bliźniemu twemu fałszywego świadectwa", zakazuje nam kłamać, bliźniego oczerniać, fałszywie oskarżać itd.

164. Co zakazuje d z i e w i ą t e przykazanie: „Nie pożądaj żony bliźniego twego''?

Dziewiąte przykazanie: "Nie pożądaj żony bliźniego twego", zakazuje wszelkich dobrowolnych myśli i żądzy przeciwko wstydliwości.

165. Co zakazuje d z i e s i ą t e : przykazanie : Ani domu, ani wołu, oni osła, ani sługi, ani służebnicy, ani żadnej rzeczy, która jego jest''?

Dziesiąte przykazanie: "Ani domu, ani wołu, ani osła, ani sługi, ani służebnicy, ani żadnej rzeczy, która jego jest", zakazuje pragnąć niesprawiedliwie i zazdrościć cudzego dobra.

166. Czy prócz przykazań Bożych powinniśmy jeszcze inne zachowywać?

Prócz przykazań Bożych, powinniśmy jeszcze zachowywać przykazania Kościelne. (Zob. K. O. 2).

167. Dlaczego powinniśmy przykazania kościelne zachować?

Dlatego powinniśmy przykazania kościelne zachować, że Jezus Chrystus powiedział: Ktoby nie usłuchał Kościoła, ma być uważany jako poganin i celnik.

168. W czem się zawierają krótko zebrane przykazania Boże i kościelne?

Przykazania Boże i kościelne zawierają się krótko zebrane w dwóch przykazaniach miłości. (Zob. K. O. 2).

O przestąpieniu przykazań czyli o grzechu.

169. Czego powinniśmy się najbardziej wystrzegać?

Najbardziej powinniśmy się wystrzegać grzechu.

170. Co to jest grzech?

Grzech jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Bożego albo kościelnego.

171. Iloraki jest grzech?

Grzech jest dwojaki: pierworodny i uczynkowy.

172. Co to jest grzech pierworodny?

Grzech pierworodny jest ten, który Adam i Ewa w raju popełnili, a my go odziedziczyli.

173. Co to jest grzech uczynkowy?

Grzech uczynkowy jest ten, który popełniamy z własnej woli, przyszedłszy do rozumu.

174. Ilorako grzech uczynkowy popełniamy?

Grzech uczynkowy popełniamy czworako: myślą, mową, uczynkiem i opuszczeniem dobrego.

175. Czy wszystkie grzechy są jednakowe?

Nie wszystkie grzechy są jednakowe: jedne są wielkie czyli śmiertelne, a drugie są małe czyli powszednie.

176. Co to jest grzech śmiertelny?

Grzech śmiertelny jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Bożego lub Kościelnego w wielkiej rzeczy i z zupełną wiedzą i rozwagą.

177. Co pociąga za sobą grzech śmiertelny?

Grzech śmiertelny pociąga za sobą utratę łaski Boskiej i karę wieczną.

178. Co to jest grzech powszedni?

Grzech powszedni jest to dobrowolne przestąpienie przykazania Bożego albo Kościelnego w małej rzeczy, albo niezupełnie dobrowolnie w rzeczy większej.

179. Co pociąga za sobą grzech powszedni?

Grzech powszedni pociąga za sobą karę doczesną na tej ziemi albo po śmierci w czyśćcu i umniejsza łaskę Bożą.

180. Ile jest szczególnych rodzajów grzechów?

Cztery są szczególne rodzaje grzechów:

1. Siedm grzechów głównych. (Zob. K. O. stronica 5.)

2. Dziewięć grzechów cudzych (Zob. K. O. stronica 5.)

3. Sześć grzechów przeciwko Duchowi świętemu. (Zob. K. O. stronica 5).

4. Cztery grzechy, wołające o pomstę do Boga. (Zob. K. O. stronicy 6.)

O Cnotach.

181. Co jest grzechowi przeciwne?

Grzechowi przeciwna jest cnota.

182. Co to jest cnota?

Cnota jest to wszelka od Pana Boga udzielona nam **łaska i siła**, przez którą stajemy się zdolnemi do czynienia tego, co się zgadza z wolą Bożą i z nawyknieniem czynienia **zawsze dobrze**.

183. Na czem zależy cnota?

Cnota zależy na tem, aby myśleć, mówić i czynić zawsze i stale to wszystko, co się z wolą Pana Boga zgadza.

184. Ilorakie są cnoty chrześcijańskie?

Cnoty chrześcijańskie są trojakie:
1. Cnoty Boskie. (Zob. K. O. str. 6.)
2. Cnoty główne. (Zob. K. O. str. 6.)
3. Cnoty obyczajowe, siedmiu grzechom głównym przeciwne. (Zob. K. O. str. 6.)

185. Które są najprzedniejsze dobre uczynki?

Najprzedniejsze dobre uczynki są:
1. Modlitwa 2. Post 3. Jałmużna.

O Sakramentach Świętych.

186. Czy możemy własnemi siłami ustrzec się grzechu i cnoty chrześcijańskie wykonywać, abyśmy byli zbawieni?

Nie możemy własnemi siłami ustrzec się grzechu i cnoty chrześcijańskie wykonywać, abyśmy byli zbawionymi, ale do tego potrzebujemy łaski Boskiej.

187. Co to jest łaska Boska?

Łaska Boska jest to dar nadprzyrodzony, który nam daje Pan Bóg darmo z dobroci i miłosierdzia swojego dla zasług Jezusa Chrystusa, abyśmy mogli być zbawieni.

188. Przez co głównie odbieramy łaskę Boską?

Głównie odbieramy łaskę Boską przez Sakramenty święte.

189. Co to jest Sakrament?

Sakrament jest to znak widzialny, łaski Boskiej niewidzialnej, ustanowiony przez Jezusa Chrystusa, na uświęcenie nasze.

190. Ile Sakramentów Świętych Jezus Chrystus ustanowił?

Jezus Chrystus ustanowił siedm Sakramentów świętych. (Zob. K. O. str. 4).

191. Jak się dzielą Sakramenty święte?

Sakramenty święte dzielą się:

1. Na Sakramenty żywych i umarłych.
2. Na Sakramenty, które tylko raz i które więcej razy w życiu przyjmować wolno.

192. Które są Sakramenty żywych?

Sakramenty żywych są: Bierzmowanie, Ciało i Krew Pańska, Ostatnie Olejem świętym Namaszczenie, Kapłaństwo i Małżeństwo.

193. Dlaczego zowią się Sakramentami żywych?

Dlatego zowią się Sakramentami żywych, że są ustanowione dla tych, co żyją na duszy, będąc w łasce Boskiej, t. j. bez grzechu śmiertelnego.

194. Które są Sakramenty umarłych?

Sakramenty umarłych są: Chrzest i Pokuta.

195. Dlaczego się zowią Sakramenrtami umarłych?

Dlatego zowią się Sakramentami umarłych, że są ustanowione dla tych, co umarli na duszy, utraciwszy łaskę Boską przez grzech pierworodny albo uczynkowy.

196. Które Sakramenty raz tylko w życiu przyjmować wolno?

Sakramenty, które raz tylko w życiu przyjmować wolno, są: Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo.

197. Który Sakrament jest najpotrzebniejszy do zbawienia?

Najpotrzebniejszym do zbawienia Sakramentem jest Chrzest święty.

198. Co sprawia Sakrament Chrztu świętego.?

Sakrament Chrztu świętego gładzi przedewszystkiem grzech pierworodny, a oraz i uczynkowe, popełnione przed chrztem św. i i czyni nas dziećmi Pana Boga i dziedzicami nieba.

198. Kto może chrzcić?

Chrzcić może tylko miejscowy ks. proboszcz lub inny kapłan za jego pozwoleniem, lecz w koniecznej potrzebie chrzcić może każdy człowiek.

200. Jak się chrzci w koniecznej potrzebie?

W koniecznej potrzebie chrzci się, polewając zwykłą wodą głowę dziecka i wymawiając zarazem: "N. N. Ja ciebie chrzczę w Imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego."

201. Który jest największy Sakrament?

Największym Sakramentem jest Najświętszy Sakrament Ciała i Krwi Pańskiej, który przyjmujemy w Komunji świętej.

202. Co to jest Komunja święta?

Komunja święta jest to pożywanie Ciała i Krwi Jezusa Chrystusa, w Najświętszym Sakramencie.

203. Co znaczy to słowo Komunja?

Słowo Komunja znaczy złączenie czyli społeczność.

204. Dlaczego pożywanie Najświętszego Sakramentu nazywa się Komunją?

Dlatego pożywanie Najświętszego Sakramentu nazywa się Komunją, że przez nią łączymy się z Jezusem Chrystusem i zarazem pomiędzy sobą najściślej.

205. Jak się jeszcze inaczej nazywa Najświętszy Sakrament?

Najświętszy Sakrament nazywa się jeszcze inaczej: Najświętszy Sakrament Ołtarza, Najświętsza Hostja, Boże Ciało, Wieczerza Pańska, Uczta Pańska, Stół Pański lub Anielski, Eucharystja, Pan Jezus albo Wiatyk dla chorych.

206. Czy Pan Jezus nakazał Komunję świętą przyjmować?

Pan Jezus nakazał Komunję świętą przyjmować, mówiąc wyraźnie: "Jeślibyście nie jedli Ciała Syna człowieczego i nie pili Krwi Jego, nie będziecie mieć żywota w sobie" (Jan 6, 53).

207. Kiedy powinniśmy Komunję świętą przyjmować?

Komunję świętą powinniśmy przyjmować, gdy przychodzimy do używania rozumu, znamy dostatecznie naukę wiary i jesteśmy w stanie po spowiedzi przystąpić do Stołu Pańskiego z prawdziwą pobożnością.

208. Jak możemy przyjmować Komunję świętą?

Komunję świętą możemy przyjmować dwojako: 1) rzeczywiście czyli sakramentalnie i 2) duchowo.

209. Co znaczy duchowo się komunikować?

Duchowo się komunikować znaczy mieć w duszy gorące pragnienie przyjęcia godnego Komunji świętej i zjednoczenia się sercem z Jezusem Chrystusem, jak przy Komunji świętej sakramentalnej.

210. Jak często możemy przyjmować Komunję świętą duchowym sposobem?

Duchowym sposobem możemy przyjmować Komunię świętą jak najczęściej, ilekroć rzeczywiście się nie komunikujemy, a szczególnie powinniśmy się duchowo przynajmniej komunikować w czasie Mszy świętej podczas Komunji kapłana.

211. Jak często Komunję świętą należy przyjmować rzeczywiście?

Rzeczywiście Komunję świętą należy przyjmować z obowiązku przynajmniej raz w rok, i to w czasie Wielkanocnym; ale prócz tego, powinno być naszem pragnieniem jak najczęściej przystępować do Stołu Pańskiego, w czem należy się stosować do rady Spowiednika.

212. Pod jaką postacią przyjmujemy Komunję świętą?

Komunję świętą przyjmujemy pod jedną postacią chleba, tylko kapłan, który Mszę świętą odprawia, przyjmuje Komunję świętą pod obiema postaciami.

213. Czy to wystarcza przyjąć Komunję świętą pod jedną postacią?

Wystarcza przyjąć Komunję świętą pod jedną postacią, bo tak pod postacią chleba, jak pod postacią wina, jest Pan Jezus cały i żywy, jako Bóg-Człowiek obecny. Dlatego też Chrystus Pan żywot wieczny tym obiecuje, którzy Go tylko pod postacią chleba

przyjmują, mówiąc "Jam jest chleb żywy, który z nieba zstąpił. Jeśliby kto pożywał tego chleba, żyć będzie na wieki". (Jan. 6. 51).

Uwaga: Pan Jezus powiedział na ostatniej wieczerzy: "Pijcie z tego wszyscy", ale słowa wyrzekł tylko do Apostołów i ich zastępców w tem znaczeniu, że do odprawienia Mszy świętej potrzebne są obie postacie i kapłan winien je wtedy pożywać.

214. Co sprawia Komunja święta?

Komunja święta: 1. Pomnarza w nas łaskę poświęcającą i łączy nas jak najściślej z Jezusem Chrystusem, tak, iż mieszka On w nas, a my w Nim; 2. Gładzi grzechy powszednie i czyni nas podobnymi Aniołom; 3. Umacnia nas przeciw pokusom i grzechom śmiertelnym; 4. Jest zadatkiem czyli zapewnieniem żywota wiecznego i chwalebnego zmartwychwstania.

215. W kim sprawia Komunja święta te łaski?

Komunja święta sprawia te łaski w tym, który ją godnie przyjmuje po spowiedzi i dokładnie się do tego przysposobi.

216. Ktoby niegodnie przyjął Komunję świętą, czy przyjmuje Ciało i Krew Pańską?

Ktoby niegodnie przyjął Komunję świętą przyjmuje także Ciało i Krew Pańską, ale popełnia świętokradztwo i zasługuje na potępienie.

217. Jak należy się przysposobić do Komunji świętej?

Do Komunji świętej należy się przysposobić dwojako: co do duszy i co do ciała.

218. Jak należy się przysposobić co do duszy?

Co do duszy należy się przysposobić tak: 1. Mieć czyste sumienie i być w stanie łaski, t. j. bez grzechu śmiertelnego; 2. Wzbudzić w sobie akt wiary, nadziei i miłości.

219. Czy w grzechach powszednich wolno przyjąć Komunję świętą?

W grzechach powszednich wolno wprawdzie przyjąć Komunję świętą, bo przez nich łaski Boskiej się nie traci, jednak dla większego bezpieczeństwa, daleko jest lepiej wprzód się wyspowiadać, albo też zasięgnąć rady swego spowiednika.

220. Jak należy się przysposobić co do ciała?

Co do ciała należy się przysposobić tak: 1. Być naczczo, od północy; 2. Zachować czystość i skromność w odzieży; 3. Przystępować z największą pokorą do Stołu Pańskiego.

221. Czy nigdy nie wolno przyjmować Komunji świętej, nie będąc naczczo?

Wolno przyjąć Komunję świętą duchowo, nie będąc naczczo, a rzeczywistą tylko w wypadku choroby, grożącej śmiercią, ale jako Wiatyk, tj. zasiłek na drogę wieczności.

222. Co trzeba czynić, przystępując do Stołu Pańskiego?

Przystępując do Stołu Pańskiego, potrzeba uklęknąć (nie robiąc tłoku), wzbudzić w sobie jeszcze raz skruchę za grzechy, odmawiając spowiedź powszechną; potem, gdy kapłan, odwróciwszy się do ludu, mówi: "Oto Baranek Boży" (Ecce Agnus Dei etc.), trzymając Komunję świętą w ręku, schylić się głęboko i ze skruszonem sercem, bijąc się trzy razy w piersi, odmawiać po cichu: "Panie, nie jestem godzien, abyś wszedł do przybytku mego, ale rzeknij tylko słowo, a będzie zbawiona dusza moja". Można jeszcze dodać: "Boże, bądź miłościw grzesznej duszy mojej. Niechaj będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament, teraz, i zawsze, i na wieki wieków. Amen.

223. Co trzeba czynić, gdy się kapłan z Najświętszą Hostją zbliży?

Gdy się kapłan z Najświętszą Hostją zbliży, trzeba złożyć ręce na krzyż na piersiach, i unieść głowę do góry, usta miernie otworzyć, na dolną wargę język nieco wyłożyć i przyjąć Komunję świętą z największem uszanowaniem, powtarzając w duszy za kapłanem te słowa: "Ciało i Krew Pana naszego Jezusa Chrystusa niechaj strzeże duszy mojej do żywota wiecznego. Amen.

224. Co trzeba czynić po przyjęciu Komunji świętej?

Po przyjęciu Komunji świętej trzeba wrócić na swoje miejsce w ten sam sposób jak się przyszło, modlić się przynajmniej przez kwadrans, dziękować Panu za tę wielką łaskę i starać się o ile możności przez ten czas nie spluwać.

225. Jak trzeba po Komunji świętej resztę dnia przepędzić?

Po Komunji świętej trzeba starać się resztę dnia przepędzić na rozmyślaniu pobożnem, na modlitwie gorącej, na odwiedzaniu kościoła, na czytaniu książek religijnych i na uczynkach miłosiernych.

226. Czy przepędziwszy w sposób podany resztę dnia po Komunji świętej, już więcej nic czynić nie trzeba?

Przepędziwszy w sposób podany resztę dnia po Komunji świętej, potrzeba i nadal żyć pobożnie i uczciwie, aby nie stracić łaski Bożej, otrzymanej w Komunji świętej.

227. Kto nie powinien przystępować do Komunji świętej?

Do Komunji świętej nie powinien przystępować, kto się poczuwa do grzechu śmiertelnego, choćby tylko jednego.

227. Co powinno się uczynić najpierw w tym wypadku?

W tym wypadku powinno się wprzód oczyścić z grzechów, przez Sakrament Pokuty świętej.

229. Co to jest Sakrament Pokuty?

Sakrament Pokuty świętej jest to Sakrament, w którym grzesznikowi przez kapłana grzechy po chrzcie popełnione bywają odpuszczone, jeżeli za nie żałuje szczerze, z nich spowiada się, z mocną chęcią poprawy życia.

230. Który jest znak widzialny Sakramentu Pokuty świętej?

Znakiem widzialnym Sakramentu Pokuty świętej, jest ze strony grzesznika z żalem połączone wyznanie grzechów, a ze strony kapłana słowa, któremi daje rozgrzeszenie: "**Ja ciebie rozgrzeszam z grzechów twoich, w Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego**".

231. Jaką łaskę daje Sakrament Pokuty świętej?

Sakrament Pokuty świętej: 1. Daje łaskę uświęcającą, albo ją też pomnaża, jeżeli przez grzech śmiertelny utraconą nie została; 2. Odpuszcza kary wieczne; 3. Pomnaża łaskę obecną, do unikania złego i wytrwania w dobrem.

232. Kiedy Pan Jezus Sakrament Pokuty świętej ustanowił?

Pan Jezus Sakrament Pokuty świętej ustanowił po zmartwychwstaniu swojem, gdy rzekł do Apostołów: "Weźmijcie Ducha Świętego, którym odpuścicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są zatrzymane (Jan. 20, 22, 23) (Dz. 79).

233. Jaką moc dał Pan Jezus temi słowy Apostołom i ich następcom?

Pan Jezus dał temi słowy Apostołom i ich następcom moc odpuszczania i zatrzymywania grzechów w imieniu Boga.

234. Kto posiada tę moc odpuszczania grzechów w imieniu Pana Boga?

Tę moc odpuszczania i zatrzymania grzechów w imieniu Pana Boga posiadają Biskupi i kapłani do tego upoważnieni.

235. Czy Sakrament Pokuty świętej koniecznie jest potrzebny do zbawienia?

Sakrament Pokuty świętej koniecznie jest potrzebny do zbawienia dla tych, którzy po Chrzcie świętym grzech śmiertelny popełnili, choćby jeden.

236. Co czynić należy, kiedy tego Sakramentu żadną miarą przyjąć nie można?

Kiedy tego Sakramentu żadną miarą przyjąć nie można, należy żałować z całego serca za grzechy swoje, żeśmy przez nie Boga obrazili i mieć miłość Boga i szczere pragnienie przyjęcia Go przy pierwszej sposobności.

237. Ile jest warunków Sakramentu Pokuty św?

Pięć warunków Sakramentu Pokuty:

1. Rachunek sumienia.
2. Żal za grzechy.
3. Mocne postanowienie poprawy życia.
4. Spowiedź szczera.
5. Zadosyćuczynienie.

I. RACHUNCE SUMIENIA.

238. Co to jest rachunek sumienia?

Rachunek sumienia jest to przypomnienie sobie wszystkich swoich grzechów popełnionych, od ostatniej dobrej spowiedzi.

239. Co powinniśmy uczynić przed rachunkiem sumienia?

Przed rachunkiem sumienia powinniśmy:

1) Prosić Ducha św., aby nas oświecił i dopomógł nam do poznania wszystkich grzechów, pobudził do żalu serdecznego za nie i dobrej spowiedzi.

2) Prosić o wstawienie się za sobą Najświętszej Marji Panny, świętego Patrona, którego imię nosimy, św. Anioła Stróża i św. Marji Magdaleny, patronki pokutujących grzeszników.

3) Kto już był u spowiedzi św., powinien sobie przypomnieć, czy pokutę naznaczoną na ostatniej spowiedzi należycie odprawił, czy grzechu jakiego nie zapomniał lub nie zataił i czy środków do poprawy życia, na ostatniej spowiedzi podanych, używał.

240. Od kiedy powinniśmy przypominać sobie grzechy?

Grzechy powinniśmy sobie przypominać, odkąd mogliśmy poznać co jest dobre, a co złe, jeżeli pierwszy raz przystępujemy do spowiedzi; a kiedyindziej, od ostatniej spowiedzi dobrze odprawionej.

241. Jakim sposobem najłatwiej przypominamy sobie wszystkie grzechy?

Najłatwiej przypominamy sobie wszystkie grzechy, rozważając: 1. Czy nie zgrzeszyliśmy myślą, mową, uczynkiem i opuszczeniem dobrego; 2. Czy nie przestąpiliśmy dobrowolnie przykazania Bożego albo kościelnego; 3. Czy nie popełniliśmy jednego z grzechów głównych, cudzych, przeciwko Duchowi Świętemu i wołających o pomstę do Boga; 4. Czy też obowiązkom naszym w domu, w kościele i w szkole zadosyć uczyniliśmy.

242. Jak długo powinniśmy sobie grzechy przypominać?

Tak długo powinniśmy sobie grzechy przypominać, dopóki wszystkich dokładnie nie poznamy i nie spamiętamy.

243. Jakie grzechy powinniśmy sobie najbardziej przypominać?

Najbardziej powinniśmy przypominać sobie grzechy śmiertelne.

244. Na co powinniśmy uważać przy grzechach śmiertelnych?

Przy grzechach śmiertelnych powinniśmy uważać na liczbę i okoliczności, które je powiększają, albo odmieniają.

245. Co wtedy uczynić należy gdy nie zdołamy liczby grzechów dokładnie oznaczyć?

Gdy nie zdołamy liczby grzechów dokładnie oznaczyć, wtedy należy spamiętać liczbę ogólną, np. mniej więcej tyle i tyle razy na dzień, na tydzień, na miesiąc popełniło się.

246. Czego powinniśmy się wystrzegać przy rachunku sumienia?

Przy rachunku sumienia powinniśmy się wystrzegać: 1. Pobieżnego i lekkomyślnego przypominania grzechów; 2. Pobłażliwości i lekceważenia swoich upadków z własnej miłości, jako też, 3. zbytniego trapienia się w badaniu grzechów swoich czyli skrupulatności.

247. Jakim sposobem ustrzeżemy się tych wad przy rachunku sumienia?

Tych wad przy rachunku sumienia ustrzeżemy się: 1. Jeżeli dołożymy nie większej, to przynajmniej takiej pilności do przypominania grzechów, jakie zwykliśmy dokładać przy załatwianiu najważniejszych spraw doczesnych; 2. Jeżeli w myśli stawimy się przed sąd sprawiedliwego Pana Boga i z wszelką surowością względem siebie sami sądzić się będziemy.

II. O ŻALU ZA GRZECHY.

248. Co to jest żal?

Żal jest to boleść wewnętrzna serca, żeśmy Pana Boga obrazili, i brzydzenie się grzechem popełnionym z postanowieniem poprawy życia.

249. Dlaczego żal nazywa się boleścią wewnętrzną?

Dlatego żal nazywa się boleścią wewnętrzną, że nie tylko zewnętrznie, ale szczególnie, w głębi duszy, nad obrazą Boga ubolewać trzeba.

250. Iloraki jest żal?

Żal jest dwojaki: żal przyrodzony i żal nadprzyrodzony.

251. Co to jest żal przyrodzony?

Żal przyrodzony jest, gdy się żałuje za grzechy z pobudek doczesnych, np. dla utraty zdrowia, majątku, sławy i t. p.

252. Co to jest żal nadprzyrodzony?

Żal nadprzyrodzony jest, gdy przy pomocy łaski Bożej żałuje się za grzechy z pobudek, które nam wiara podaje, np. z miłości ku Bogu.

253. Iloraki jest żal nadprzyrodzony?

Żal nadprzyrodzony jest dwojaki: Żal doskonały i niedoskonały.

254. Co to jest żal nadprzyrodzony doskonały?

Żal nadprzyrodzony doskonały jest, gdy się żałuje dla miłości Pana Boga, tego Najwyższego Dobra.

245. Co sprawuje taki żal nadprzyrodzony doskonały?

Taki żal sprawuje odpuszczenie wszystkich grzechów nie tylko na spowiedzi, ale nawet za spowiedzią, jeżelibyśmy nie mieli żadnej sposobności spowiadać się, jednak byli gotowymi spowiedź uczynić, jak tylko będziemy mogli, np. gdy okręt tonie, a niema kapłana.

256. Kiedy powinniśmy wzbudzać taki żal?

Taki żal powinniśmy wzbudzać: 1. Kiedy jaki Sakrament mamy przyjmować, a znajdując się w grzechu ciężkim, nie mamy sposobności spowiadać się; 2. Kiedy w jakiem niebezpieczeństwie życia się znajdujemy.

257. Kiedy jeszcze pożytecznie wzbudzać żal doksonały?

Bardzo pożytecznie jest wzbudzać taki żal doskonały codziennie, osobliwie gdy spać idziemy.

258. Co to jest żal nadprzyrodzony niedoskonały?

Żal nadprzyrodzony niedoskonały jest, gdy się żałuje z bojaźni piekła i t. p.

259. Co sprawuje żal nadprzyrodzony niedoskanały?

Żal nadprzyrodzony niedoskonały sprawuje także odpuszczenie grzechów, ale tylko w połączeniu ze spowiedzią świętą.

260. Jakiż powinien być żal za grzechy, aby można dostąpić odpuszczenia grzechów w Sakramencie Pokuty świętej?

Żal za grzechy, jako warunek Sakramentu Pokuty świętej, powinien być: 1. Nadprzyrodzony, przynajmniej niedoskonały, gdyż żal przyrodzony nie ma żadnej wartości przed Bogiem i do usprawiedliwienia wcale się przyczynić nie może; 2. Powszechny, t. j. za wszystkie grzechy popełnione bez wyjątku, albo przynajmniej za śmiertelne; 3. Nadewszystko, kiedy grzesznik bardziej żałuje, że Pana Boga obraził, niżeli gdyby wszystko na świecie utracił.

261. Czy dosyć jest żałować za wszystkie grzechy popełnione?

Nie dosyć jest żałować za wszystkie grzechy popełnione, ale trzeba jeszcze uczynić mocne postanowienie poprawy.

III. O MOCNEM POSTANOWIENIU POPRAWY I SKRUSZE.

262. Co rozumiemy przez mocne postanowienie poprawy?

Przez mocne postanowienie poprawy rozumiemy szczerą chęć poprawienia życia swego i przy pomocy Boskiej niegrzeszenia.

263. Kiedyż to postanowienie poprawy będzie ważne?

To postanowienie poprawy jest wtenczas ważne, jeżeli sobie postanowimy: 1. unikać grzechów wszystkich, a szczególnie śmiertelnych, tak abyśmy raczej woleli śmierć ponieść, aniżeli jeszcze raz Pana Boga nimi obrazić; 2. unikać osób, miejsc, zabaw, gdzieśmy grzechy popełniali lub popełnić możemy; 3. używać środków poprawy życia, jakie nam nauka Jezusa Chrystusa podaje lub kapłan na spowiedzi naznaczył; 4. zwrócić lub wynagrodzić krzywdę, wyrządzoną bliźniemu na sławie lub majątku; 5. obrażonych przeprosić, a tym, którzy nas obrazili, z serca darować; 6. wszystkie obowiązki stanu swego wiernie wypełniać.

264. Jak się nazywa żal za grzechy, połączony z mocnem postanowieniem poprawy?

Żal za grzechy, połączony z mocnem postanowieniem poprawy, nazywa się skruchą, która jest istotnym warunkiem dostąpienia odpuszczenia grzechów w Sakramencie Pokuty świętej.

265. Co powinno łączyć się ze skruchą?

Że skruchą powinna się łączyć: 1. nadzieja dostąpienia odpuszczenia grzechów z nieskończonego miłosierdzia Bożego, dla zasług męki Jezusa Chrystusa; 2. miłość Pana Boga i bliźniego.

IV. O SPOWIEDZI.

266. Co to jest Spowiedź?

Spowiedź jest szczegółowe oskarżenie się z grzechów swoich przed kapłanem, do tego upoważnionym, w celu dostąpienia odpuszczenia takowych.

267. Dlaczego powinniśmy się z grzechów szczegółowo spowiadać?

Dlatego powinniśmy się z grzechów szczegółowo spowiadać, że kapłan inaczej wiedzieć nie może, czy ma grzech odpuścić lub zatrzymać, skoro nie zna wewnętrznego usposobienia duszy naszej.

268. Kto spowiedź ustanowił?

Spowiedź ustanowił Jezus Chrystus gdy rzekł do Apostołów: "Którym odpuścicie grzechy, są im odpuszczone, a którym zatrzymacie, są zatrzymane" (Jan. 20 23).

269. Od jakiego czasu spowiedź była w użyciu?

Spowiedź była w użyciu od czasów apostolskich.

270. Skąd to wiemy?

Wiemy to: 1. Z listu św Jakoba (5, 16), który pisze: "Spowiadajcie się tedy jedni drugim z grzechów waszych"; 2. Z Dziejów Apostolskich (19, 18), gdzie wyraźnie powiedziano: "A wiele wierzących przychodziło, spowiadając się i opowiadając uczynki swoje".

271. Jaka powinna być spowiedź?

Spowiedź powinna być pokorna, zupełna, szczera i jasna.

272. Kiedy spowiedź jest pokorna?

Spowiedź jest pokorna, gdy grzechy nasze wyznajemy z głębokiem uniżeniem przed Bogiem i Kapłanem, jako Jego namiestnikiem, nie składając winy na kogo innego i nie używając żadnych wymówek.

273. Kiedy spowiedź jest zupełna?

Spowiedź jest zupełna, gdy wyznajemy przynajmniej wszystkie grzechy śmiertelne, co do ich liczby i okoliczności.

274. Jakie okoliczności grzechów trzeba na spowiedzi przytaczać?

Szczególnie trzeba takie okoliczności na spowiedzi przytaczać: 1. które rodzaj grzechu odmieniając, takowy pomniejszają lub powiększają; grzech powszedni bowiem dla towarzyszących mu okoliczności może stać się śmiertelnym; 2. te okoliczności, z których spowiednik bliżej może poznać stan duszy grzesznika, lepiej go osądzić, i środki do poprawy życia przeznaczyć.

275. Na co trzeba uważać, gdy się na spowiedzi okoliczności grzechu podaje?

Gdy się na spowiedzi okoliczności grzechu podaje, trzeba uważać: 1. aby nie wymienić imienia i nazwiska wspólników grzechu; 2. nie opowiadać niepotrzebnych zdarzeń, które rodzaju grzechu nie odmieniają.

276. Czy z grzechów powszednich nie potrzeba się spowiadać?

Z grzechów powszednich nie potrzeba się koniecznie spowiadać, ale jest bardzo pożytecznie je wyjawić.

277. Kiedy spowiedź jest szczera?

Spowiedź jest szczera, gdy wyznajemy grzechy swoje otwarcie, nic nie tając ani zmniejszając co do ich złości.

278. Kiedy spowiedź jest jasna?

Spowiedź jest jasna, gdy wyznajemy wszystkie grzechy tak, że spowiednik łatwo może zrozumieć, jakeśmy zgrzeszyli.

279. Co trzeba czynić jeżeli się nie wie, czy to lub owo jest grzechem?

Jeżeli się nie wie, czy to lub owo jest grzechem, należy się zapytać spowiednika.

280. Jak trzeba mówić przy spowiedzi?

Przy spowiedzi trzeba mówić wyraźnie i przyzwoicie.

281. Co znaczy mówić wyraźnie?

Mówić wyraźnie znaczy: wszystkie wyrazy dokładnie wymawiać, nie mówić ani za prędko, ani za głośno, tylko tak, żeby spowiednik dobrze słyszał.

282. Co znaczy mówić przyzwoicie?

Mówić przyzwoicie znaczy: spowiadać się z grzechów swoich w stosownych słowach, unikać wszelkich nieprzyzwoitych wyrazów i zachować pewien porządek.

283. Jaki porządek powinniśmy zachować przy spowiedzi?

Przy spowiedzi najstosowniej jest zachować porządek dziesięciorga Bożego przykazania, siedem grzechów głównych, sześć przeciw Duchowi św. i t. d.

284. Czy nie trzeba się bać albo wstydzić spowiednika?

Nie trzeba sie bać ani wstydzić spowiednika, bo: 1. Spowiednik, jako zastępca Boga, lituje się nad słabością człowieka i pragnie być mu pomocnym; 2. Spowiednik nie może nic ze spowiedzi wydać pod zagrożeniem największych kar doczesnych i wiecznych; 3. Kto się z grzechów swoich nie wyspowiada, ten też z nich rozgrzeszonym być nie może, i dlatego nie może spokojnie żyć, ani szczęśliwie umrzeć, a w dzień ostatecznego sądu zostanie przed całym światem zawstydzonym i potępionym.

285. Czy spowiednik nie może nic wydać ze swpowiedzi?

Nie tylko sam Spowiednik nie może nic wydać ze spowiedzi, lecz każdy inny, któryby przy tej sposobności dowiedział się o jakiej rzeczy tajnej, obowiązany jest równie do zachowania tajemnicy spowiedzi pod grzechem śmiertelnym.

286. Czy spowiadający się jest także obowiązany do zachowania tajemnic spowiedzi?

Spowiadający się nie jest obowiązany do zachowania tajemnicy spowiedzi, ale nie powinien bez słusznego powodu mówić o tem, co się działo na spowiedzi między nim a Spowiednikiem.

287. Czy spowiedź jest ważna, jeżelibyśmy grzech śmiertelny zataili?

Spowiedź jest nieważna, jeżelibyśmy grzech śmiertelny zataili, i nazywa się świętokradzką.

288. Co znaczy zataić grzech umyślnie?

Zataić grzech umyślnie znaczy: 1. Wiedzieć o grzechu, a nie wyzać go; 2. Tak opieszale rachować się ze swojem sumieniem, że go sobie nie przypominamy.

289. Co w takim razie należy czynić?

W takim razie należy: 1. Nanowo się spowiadać i grzech zatajony wyznać; 2. Powiedzieć, ile razy go się zataiło; 3. Wszystkie świętokradzkie spowiedzi powtórzyć; 4. Podać także, ile razy się przez ten czas przystępowało do Stołu Pańskiego i do innych Sakramentów świętych.

290. Czy spowiedź jest ważną, gdy się grzech śmiertelny nieumyślnie zamilczy?

Spowiedź jest ważna, gdy się grzech śmiertelny nieumyślnie zamilczy, lecz jak tylko się przypomni, trzeba go na następnej spowiedzi wyznać i dadać, że się o nim zamilczało nieumyślnie.

291. Co trzeba czynić, gdy się grzech taki przed Komunją świętą przypomni?

Gdy się grzech taki przed Komunją św. przypomni, trzeba zaraz wrócić do Spowiednika tego samego lub innego, a w razie niemożności wzbudzić w sobie żal szczery, z pragnieniem spowiadania go się później.

292. Kiedy jeszcze spowiedź może być nieważną?

Spowiedź jeszcze może być nieważną, gdy się spowiadamy bez prawdziwego żalu i mocnego przedsięwzięcia poprawy, tudzież bez chęci wykonania naznaczonej pokuty.

293. Co w takim razie należy czynić?

W takim razie należy również nanowo się spowiadać i wyznać, dlaczego dawniej nieważną się spowiedź odprawiło, i we wszystkiem tak sobie postąpić, jak gdyby się umyślnie grzech jaki zataiło.

294. Jak się nazywa spowiedź, w której wszystkie spowiedzi z całego życia, albo też z kilku lat się powtarza.

Spowiedź, w której wszystkie spowiedzi z całego życia albo też tylko z kilku lat się powtarza, nazywa się spowiedzią powszechną czyli generalną.

295. Kto potrzebuje spowiedzi powszechnej czyli generalnej?

Spowiedzi powszechnej czyli generalnej potrzebuje ten, który dawniej nieważnie i po świętokradzku się spowiadał.

296. Komu należałoby życzyć, żeby odprawił spowiedź powszechną czyli generalną?

Żeby odprawił spowiedź powszechną czyli generalną, należałoby życzyć temu, który zmienia swój stan, bliskim jest śmierci lub jakiego niebezpieczeństwa (np. podczas morowego powietrza, wojny itp.)

297. Jak zaczynasz spowiedź?

Spowiedź zaczynam tak:

a) Wchodzę do konfesjonału, klękam na obydwa kolana, ucho przytulam do kratek konfesjonału, żegnam się: W Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen.

b) Potem proszę o błogosławieństwo kapłana mówiąc; Pobłogosław mię Ojcze duchowny, abym się mógł (mogła) szczerze i dokładnie wyspowiadać.

c) Jeżeli dużo ludzi do spowiedzi, mówię w kościele przed wejściem do konfesjonału, jeżeli parę osób, mówię w konfesjonale:

"Ja grzeszny (grzeszna) spowiadam się Bogu wszechmogącemu, błogosławionej Marji, zawsze Dziewicy, błogosławionemu Michałowi Archaniołowi, błogosławionemu Janowi Chrzcicielowi, Świętym Apostołom, Piotrowi i Pawłowi, wszystkim Świętym i tobie Ojcze, że grzeszyłem (grzeszyłam) bardzo myślą, mową, uczynkiem i opuszcze-

niem dobrego; moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina''.

d) potem mówię: Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.

e) potem mówię: jestem wolny lub żonaty, idę pierwszy raz do spowiedzi św. i następującymi grzechami Pana Boga obraziłem (łam):

f) a jeżeli byłeś u spowiedzi św., masz powiedzieć: byłem u spowiedzi św. (n. p. temu rok, miesiąc, na Boże Narodzenie, w pierwszym tygodniu wielkiego postu i t. p.)

g) Pokutę naznaczoną odprawiłem (odprawiłam) lub nie i dla czego,

h) rozgrzeszenie otrzymałem (otrzymałam) lub nie i dlaczego,

i) grzechu żadnego nie zataiłem, (łam) nie zmiejszyłem (łam) liczby, nie przeinaczyłem (łam) ani też nie zapomniałem (łam) lub zataiłem (łam) i dlaczego, zmiejszyłem (łam) i dlaczego i t. d.

Potem masz powiedzieć: następującemi grzechami obraziłem (łam) Pana Boga i wyliczasz wszyskie grzechy swoje bez wyjątku szczegółowo co do liczby i również okoliczności zmieniające lub powiększające ciężkość grzechu, w najgłębszej pokorze, żalu, z mocnem postanowieniem zadosyćuczynienia P. Bogu i bliźniemu i poprawienia życia po spowiedzi św.

298. Jak kończysz spowiedź?

Spowiedź kończę mówiąc:

"Już więcej grzechów nie pamiętam. Za te i za wszystkie grzechy, wiadome, i niewiadome, żałuję serdecznie dla miłości Pana Boga i obiecuję szczerze się poprawić. Proszę o zbawienną pokutę, naukę i rozgrzeszenie."

Potem słucham pilnie nauki Spowiednika, odpowiadam bez wykręcania się na zapytania i uważam na pokutę naznaczoną; nareszcie przyjmuję z żalem prawdziwym rozgrzeszenie i gdy Kapłan powie: bij się w piersi, nachyliwszy się i bijąc się w piersi mówię: "moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina! przeto proszę błogosławionej Marji, zawsze Dziewicy, błogosławionego Jana Chrzciciela, Świętych Apostołów Piotra i Pawła, i wszystkich Świętych i Ciebie Ojcze, abyście się za mną modlili do Pana Boga naszego."

Potem mówię trzy razy: "Boże, bądź miłościw grzesznej duszy mojej," żegnam się i odchodzę na znak dany przez Spowiednika na spowiedzi św.

299. Co mamy czynić, gdy rozgrzeszenia nie dostaniemy?

Gdy rozgrzeszenia nie dostaniemy, mamy z pokorą wyrok Spowiednika przyjąć i czynić to, co nakazuje, aby się stać godnymi rozgrzeszenia.

V. O ZADOSYĆ UCZYNIENIU.

300. Co to jest zadosyćuczynienie?

Zadosyćuczynienie (sakramentalne) jest to wypełnienie pokuty, od Kapłana zaznaczonej przy spowiedzi świętej.

301. Dlaczego nam Kapłan pokutę naznacza?

Dlatego nam Kapłan pokutę naznacza, abyśmy karę doszesną za grzechy ponieśli i życie swoje poprawili.

302. Czy przez rozgrzeszenie kapłańskie nie odpuszczają się wszystkie kary razem z grzechami?

Przez rozgrzeszenie kapłańskie odpuszczają się tylko kary wieczne razem z grzechami, ale kary doczesne zwykle jeszcze pozostają.

303. Jakie kary są doczesne?

Kary doczesne są te, które na ziemi albo w czyśćcu wycierpieć musimy.

304. Czyją mocą Kapłan pokutę naznacza?

Kapłan pokutę naznacza mocą Jezusa Chrystusa, który dał Kościołowi władzę nie tylko rozwiązywać, ale także związywać.

305. Czy tylko tę pokutę którą, nam Kapłan naznaczy, wypełnić należy?

Nie tylko tę pokutę, krórą nam Kapłan naznaczy, wypełnić należy, ale trzeba także usiłować przez dobrowolne uczynki pokutne i cierpliwe znoszenie rozmaitych utrapień sprawiedliwości Boskiej zadosyć uczynić. (Zadosyćuczynienie nie sakramentalne).

306. Co nas czeka, jeżeli omieszkamy dostatecznie sprawiedliwości Boskiej zadosyćuczynić?

Jeżeli omieszkamy dostatecznie sprawiedliwości Boskiej zadosyćuczynić, czekają nas tem sroższe kary w czyścu.

307. Czy Pan Jezus za grzechy nasze nie uczynił zadosyć sprawiedliwości Boskiej?

Pan Jezus za grzechy nasze uczynił wprawdzie zadosyć sprawiedliwości Boskiej, ale jednak chce, abyśmy także w połączeniu z Nim zadosyćuczynili.

308. Jak okażemy najlepiej, że sprawiedliwości Boskiej staramy się zadosyćuczynić?

Że sprawiedliwości Boskiej staramy się zadosyć uczynić, okażemy najlepiej: 1. Jeżeli pokutę na spowiedzi naznaczoną z pokornem sercem, wiernie, t. j. bez odwłoki ile można najrychlej, wykonamy; 2. Jeżeli środków stosownych używamy do poprawy życia i unikamy grzechów śmiertelnych.

309. Jakich środków szczególnie używać trzeba do poprawy życia i unikania grzechów śmiertelnych?

Do poprawy życia i unikania grzechów śmiertelnych szczególnie używać trzeba następujących środków: 1. Wykonywać wiernie to, co Kapłan na spowiedzi zaleca; 2. Unikać wszelkich okazyj do grzechu; 3. Rachować się codziennie z sumieniem swojem; 4. Modlić się pilnie, Słowa Bożego słuchać i do Sakramentów Świętych często przystępować.

O ŚWIĘTYM SAKRAMENCIE BIERZMOWANIA.

310. Co to jest Bierzmowanie?

Bierzmowanie jest to Sakrament, który nas utwierdza w wierze i czyni doskonałymi chrześcijanami.

311. Jaki jest znak widzialny Sakramentu Bierzmowania?

Znakiem widzialnym Sakramentu Bierzmowania jest kładzenie rąk Biskupa, namaszczenie Świętym Chryzmen i Słowa: "Znaczę cię znakiem krzyża i utwierdzam namaszczeniem zbawienia, w Imię Ojca, i Syna i Ducha Świętego."

312. Co to jest Chryzmo Święte?

Święte Chryzmo jest to oliwa zmieszana z balsamem i poświęcona przez Biskupa w Wielki Czwartek.

313. Jakie łaski niewidzialne daje Sakrament Św. Bierzmowania?

Sakrament Św. Bierzmowania: 1. Daje Ducha Świętego z jego siedmiorakiemi darami: 2. Pomnaża łaskę uświęcającą: 3. Wyciska na duszy piętno niezmazane.

314. Jakie są siedmiorakie dary Ducha Świętego?

Siedmiorakie dary Ducha Św. są: mądrość, rozum, rada, męstwo, umiejętność, pobożność, bojaźń Boża.

315. Na co siedmiorakie dary Ducha Świętego otrzymujemy?

Siedmiorakie dary Ducha Świętego otrzymujemy na to, abyśmy się stali silnymi i niewzruszonymi w wierze naszej i pobożności.

316. Kiedy Pan Jezus Sakrament Bierzmowania ustanowił?

Pan Jezus Sakrament Bierzmowania ustanowił w przeciągu czasu, który upłynął od Jego Zmartwychwstania do Wniebowstąpienia.

317. Skąd wiemy, że Pan Jezus ustanowił Sakrament Bierzmowania?

Że Pan Jezus ustanowił Sakrament Bierzmowania, wiemy z Pisma świętego i z podania Kościoła.

318. Co mówi Pismo święte o tym Sakramencie?

Pismo święte mówi o tym Sakramencie, że Apostołowie, którzy wszystko czynili z rozkazu Chrystusa Pana, udzielali go ochrzczonym w Samarji.

319. Czy Sakrament Bierzmowania jest koniecznie do zbawienia potrzebny?

Sakrament Bierzmowania nie jest koniecznie do zbawienia potrzebny, lecz wielce zbawienny i dlatego nie powinien być zaniedbany.

320. Kto ma moc udzielać Sakramentu Bierzmowania?

Sakramentu Bierzmowania mają moc udzielać tylko Biskupi, a w nadzwyczajnych okolicznościach za pozwoleniem Ojca św. i Kapłani.

321. Jak powinniśmy Sakrament Bierzmowania przyjmować?

Sakrament Bierzmowania powinniśmy przyjmować w stanie łaski t. j. być bez grzechu śmiertelnego i znać główne tajemnice wiary.

322. Jakie są obrządki Sakramentu Bierzmowania?

Obrządki Sakramentu Bierzmowania są następujące: 1. Biskup trzyma ręce wyciąg-

nięte nad głowami tych, których bierzmuje, i odmawia modlitwę, błagając o zesłanie siedmiu darów Ducha Świętego; 2. Namaszcza świętem chryzmem bierzmowanego na czole w kształcie krzyża, wymawiając imię, dodane do odebranego na Chrzcie świętym, na znak, że ma być prawdziwym uczniem Jezusa Chrystusa ukrzyżowanego i wszędzie Go śmiało wyznawać; 3. Oliwa, której biskup używa do namaszczenia, oznacza obfitość łaski, wylewającej się na duszę bierzmowanego; 4. Balsam, pomieszany z oliwą, oznacza wonność cnót chrześcijańskich, którą bierzmowany, strzegąc się wszelkiego zepsucia, wydawać winien. 5. Biskup uderza lekko w policzek bierzmowanego, na znak, że dla wiary Jezusa Chrystusa powinien być gotów najsroższe bicia, katowania i prześladowania cierpieć; a nawet śmierć samą ponieść; 6. Jak przy Chrzcie świętym są chrzestni, tak też są trzymający do Bierzmowania, którzy w ten sam stosunek pokrewieństwa duchowego wchodzą z bierzmowanym i jego rodzicami; 7. Biskup odmawia znowu modlitwy i kończy wezwaniem, aby Bierzmowani na podziękowanie Panu Bogu odmówili: jedno "Ojcze nasz", "Zdrowaś" i "Wierzę w Boga;" 8. Bierzmowani nie powinni prędzej odchodzić, dopóki biskup wszystkiego nie skończy i nie udzieli błogosławieństwa.

O SAKRAMENCIE OSTATNIEGO OLEJEM ŚWIĘTYM NAMASZCZENIA.

323. Co to jest Ostatnie Olejem świętym namaszczenie?

Ostatnie Olejem Świętym Namaszczenie jest to Sakrament, który przynosi ulgę duszy i ciału niebezpiecznie chorym.

324. Dlaczego nazywa się Ostatniem Namaszczeniem?

Dlatego nazywa się Ostatniem Namaszczeniem, że się udziela w ostatnich chwilach życia.

325. Jaki jest znak widzialny Sakramentu Ostatniego Olejem świętym Namaszczenia?

Znakiem widzialnym Sakramentu Ostatniego Olejem Świętym Namaszczenia jest namaszczenie Olejem, przez Biskupa poświęconym, i modlitwa Kapłana.

326. Jaką łaskę daje ten Sakrament?

Sakrament ten: 1. Pomnaża łaskę uświęcającą; 2. Gładzi grzechy powszednie, nawet i śmiertelne, z których chory nie jest w stanie się spowiadać; z 3. Dodaje sił choremu do zwyciężenia pokus natarczywych przy śmierci; 4. Pomaga do przywrócenia zdrowia, jeżeli to dla zbawienia duszy jest pożyteczne; 5. Uzbraja go przeciwko zbytecznej bojaźni śmierci i sądu Bożego.

327. Skąd wiemy, że Pan Jezus ten Sakrament ustanowił?

Że Pan Jezus ten sakrament ustanowił, wiemy z Pisma świętego i z podania Kościoła.

328. Co mówi Pismo święte o tym Sakramencie?

Pismo święte mówi o tym Sakramencie tak: "Choruje kto między wami, niech wwiedzie Kapłany kościelne, a niech się modlą nad nim, pomazując go Olejem w Imię Pańskie. A modlitwa wiary uzdrowi niemocnego i ulży mu Pan: a jeśliby w grzechach był, będą mu odpuszczone." (Jak. 5, 14—15).

329. Kiedy powinniśmy ten Sakrament przyjmować?

Sakrament ten powinniśmy przyjmować w każdej chorobie, która grozi śmiercią, lecz ile możności, przy dobrych zmysłach.

330. Ile razy możemy ten Sakrament przyjmować?

Sakrament ten tyle razy możemy przyjmować, ilekroć niebezpiecznie zachorujemy, ale w tej samej chorobie tylko raz jeden, jeżeli nam się nie polepszyło od tego czasu gdy przyjęliśmy ostatni raz ten Sakrament i nie chorujemy bardzo długo.

331. Jak powinniśmy ten Sakrament przyjmować?

Sakrament ten przyjmować powinniśmy w stanie łaski; w czasie namaszczenia wzbudzić w sobie wiarę, nadzieję, miłość i żal prawdziwy za wszystkie grzech.

332. Kto ma moc udzielać Sakramentu Ostatniego Olejem Namaszczenia?

Udzielać Sakramentu Ostatniego Olejem Świętym Namaszczenia mają moc Biskupi i Kapłani.

333. Jak udziela się tego Sakramentu?

Sakramentu tego udziela się tak: Kapłan modli się nad chorym, potem namaszcza oczy, nos, usta, ręce (dłonie) i nogi, mówiąc te słowa: "Przez to święte namaszczenie i najłaskawsze miłosierdzie swoje niech ci Pan odpuści, cokolwiek zgrzeszyłeś widzeniem, słyszeniem, powonieniem, smakowaniem, mówieniem, dotykaniem i chodzeniem." Amen.

334. Dlaczego te części ciała się namaszczają?

Dlatego właśnie te części ciała się namaszczają, że są głównemi narzędziami grzechów.

335. Jak wtenczas powinno być przygotowane mieszkanie chorego?

Wtenczas powinno mieszkanie chorego być przybrane schludnie: stół czystym obrusem nakryty, a na nim krzyż, święcona wo-

da, kropidło, dwie świece woskowe zapalone, szklanka z wodą, łyżeczka i dwa talerze: na jednym siedem zwitków waty lub pakuł, do ucierania miejsc namaszczanych, sól lub kawałek środka chleba do wytarcia palców; na drugim woda do obmycia i ręcznik do otarcia rąk Kapłana. Na chorym i na łóżku powinna być czysta bielizna. Wierni zaś w czasie sprawowania Sakramentów św. powinni modlić się za chorego.

O SAKRAMENCIE ŚWIĘTYM KAPŁAŃSTWA.

336. Co to jest Kapłaństwo?

Kapłaństwo jest to Sakrament, przez który wierni Chrystusowi, od Boga do tego powołani, biorą moc do ważnego sprawowania służby Bożej.

337. Jaki jest znak widzialny Sakramentu Kapłaństwa?

Znakiem widzialnym Sakramentu Kapłaństwa jest włożenie rąk i modlitwa Biskupa.

338. Jakie łaski daje Sakrament Kapłaństwa?

Sakrament Kapłaństwa daje łaski: 1 Pomnaża łaskę uświęcającą; 2. Daje łaskę osobną do pełnienia godnie obowiązków duchownych; 3. Wyciska na duszy piętno niezmazane; 4. Daje władzę kapłańską.

339. Na czem zależy władza Kapłańska?

Władza kapłańska zależy 1. Na odprawianiu ofiary Mszy świętej i sprawowaniu Sakramentów świętych; 2. Na opowiadaniu Słowa Bożego i prowadzaniu wiernych do zbawienia.

340. Kiedy Pan Jezus ustanowił Sakrament Kapłaństwa.

Pan Jezus ustanowił Sakrament Kapłaństwa na ostatniej wieczerzy, gdy mówił do uczniów swoich: To czyńcie na pamiątkę moją, a gdy po swojem zmartwychwstaniu ukazał się Apostołom, rzekł: Jako mię posłał Ojciec, i Ja was posyłam, Weźmijcie Ducha Świętego (Jan 20, 21, 22).

341. Czy wszyscy Kapłani otrzymują zupełną władzę, którą Pan Jezus dał Apostołom?

Nie wszyscy Kapłani otrzymują zupełną władzę, którą Pan Jezus dał Apostołom, tylko Papież i Biskupi ją otrzymują, jako istotni następcy Apostołów, inni zaś Kapłani mają władzę ograniczoną.

342. Jaką władzę ma Papież?

Papież, jako następca Piotra świętego ma władzę najwyższą i rządzi całym Kościołem jako głowa widzialna.

343. Jaką władzę mają Biskupi?

Biskupi pod dozorem Papieża mają władzę nad Kościołem w swoim okręgu (dijecezji), sprawowania Sakramentu Kapłaństwa, Bierzmowania i odbywania różnych święceń, czego Kapłani czynić nie mogą.

344. Jakie są główne warunki do godnego przyjęcia Sakramentu Kapłaństwa?

Główne warunki do godnego przyjęcia Sakramentu Kapłaństwa są: nauka, cnota, wiek przepisany i szczególne do tego stanu powołanie.

345. Jakie stopnie trzeba przejść, aby zostać Kapłanem?

Aby zostać Kapłanem, trzeba przejść cztery mniejsze stopnie które są: Ostjarjusz, Lektor, Egzorcysta i Akolita i dwa wyższe stopnie duchowne: Subdjakona i Djakona.

346. Co poprzedza niższe stopnie duchowne?

Niższe stopnie duchowne poprzedza tonzura czyli postrzyżyny, na znak wyrzeczenia się świata i poświęcenia służbie Bożej.

347. Jakie mamy powinności względem Kapłanów?

Względem Kapłanów mamy następujące powinności: 1. Kapłanów powinniśmy szanować, jako sługi Boga i Kościoła świętego; 2. Modlić się do Pana Boga, mianowicie w w suchedni, o gorliwych Kapłanów.

O SAKRAMENCIE ŚWIĘTYM MAŁŻEŃSTWA.

348. Co to jest małżeństwo?

Małżeństwo jest to Sakrament, przez który dwie wolne osoby, mężczyzna i niewiasta, łączą się nierozdzielnie według praw Kościoła świętego.

349. Jakie łaski daje Sakrament Małżeństwa?

Sakrament Małżeństwa daje łaski: 1. pomnaża łaskę uświęcającą; 2. daje łaskę osobną do wiernego pełnienia obowiązków małżeńskich, a mianowicie, co wychowywania dzieci w bojaźni Bożej; 3. sprawia, że małżonkowie wyobrażają godnie związek Chrystusa Pana z Kościołem.

350. Przez co małżonkowie wyobrażają związek Chrystusa Pana z Kościołem?

Małżonkowie wyobrażają związek Chrystusa z Kościołem przez swoją świątobliwość, miłość wzajemną, pieczołowitość o dziatki swoje i zachowanie sobie wierności aż do śmierci.

351. Kiedy małżeństwo zostało ustanowione?

Małżeństwo zostało ustanowione w raju przez Pana Boga, a do godności Sakramentu świętego wyniesione przez Jezusa Chrystusa.

352. Skąd wiemy, że małżeństwo jest Sakramentem?

Że małżeństwo jest Sakramentem świętym wiemy stąd: Że Paweł św. tak uczy, nazywajac małżeństwo Sakramentem wielkim; 2. Że Kościół katolicki zawsze tak wierzył i nauczał.

353. Na co powinni zważać zabierający się do stanu małżeńskiego?

Zabierający się do stanu małżeńskiego powinni zważać na to: 1. Aby się lekkomyślnie nie zaręczyli; 2. Znali dostatecznie naukę religji, a w szczególności obowiązki małżonków; 3. Byli wolnymi od wszelkich przeszkód do małżeństwa; 4. Mieli czysty zamiar uświęcenia się wzajemnego; 5. Żyli uczciwie i niewinnie i zostali w stanie łaski Boskiej, t. j. nie mieli grzechu śmiertelnego.

354. Jakie są obowiązki małżonków?

Obowiązki małżonków są: 1. Zachować miłość i wierność wzajemną aż do śmierci; 2. Zachęcać się do dobrego i dzielić z sobą wszelkie przyjemności i przykrości życia; 3. Wychować dzieci swe w bojaźni Bożej i starać się o ich dobro doczesne i wieczne; 4. Żona winna być mężowi posłuszną i uległą w tem wszystkiem, co jest sprawiedliwe, a mąż obowiązany starać się o utrzymanie żony i dzieci.

355. Co powinno poprzedzić zawarcie małżeństwa?

Zawarcie małżeństwa powinny poprzedzić zapowiedzi w kościele parafjalnym.

356. Dlaczego zapowiedzi powinny poprzedzić?

Dlatego zapowiedzi powinny poprzedzić, ażeby się wykryły przeszkody niewiadome do małżeństwa.

357. Komu należy donieść o wiadomych sobie przeszkodach do małżeństwa?

O wiadomych przeszkodach do małżeństwa donieść należy miejscowemu Pasterzowi, który ogłasza zapowiedzi.

358. Które są przeszkody unieważniające Małżeństwo Katolickie?

Wedle prawa kościelnego jest następujących szesnaście przeszkód, unieważniających małżeństwo:

1). **Wiek niedostateczny**;- Kościół wymaga dla mężczyzny ukończony rok 16-ty, a dla kobiety ukończony rok 14-ty. Kto nie ma tych lat, małżeństwo jego jest nieważne, z prawa natury i prawa kościelnego.

2). **Niezdolność** do spełnienia obowiązków małżeńskich czyni małżeństwo nieważne, z prawa natury.

3). **Węzęł małżeński**;- Jeżeli zostało zawarte ważne małżeństwo, to nie wolno tym małżonkom wchodzić w nowe związki małżeńskie, jak długo druga strona żyje. Takie

małżeństwo, choćby nawet zawarte w kościele katolickim jest zawsze nieważne z prawa Boskiego.

4). **Różnica Wiary**;- nieważnem jest zawsze małżeństwo, z prawa kościelnego, zawarte między stroną katolicką, a osobą nieochrzczoną.

5). **Wyższe święcenia**;- nie może wejść w związek małżeński, kto otrzymał wyższe święcenia, to jest począwszy od subdjakonatu, aż do sakry biskupiej włącznie, z prawa Kościelnego.

6). **Uroczysty ślub czystości**;- nie może wejść w związek małżeński, z prawa Kościelnego, kto złożył uroczysty ślub czystości, a więc zakonnicy i zakonnice starszych zakonów, lub świeckie osoby.

7). **Porwanie**;- tj. uprowadzenie niewiasty w celu zawarcia z nią małżeństwa wbrew jej woli lub woli jej rodziców, czyni małżeństwo nieważnem, z prawa Kościelnego.

8). **Zbrodnia**;- jeżeli jedna strona w prawnem małżeństwie zabija drugą w celu usunięcia przeszkody w zawarciu nowego małżeństwa, z prawa kościelnego.

9). **Pokrewieństwo naturalne** czyli familijne;- nieważnem jest małżeństwo zawarte między osobami spokrewnionemi ze sobą do trzeciego stopnia włącznie, z prawa kościelnego.

10). **Powinowactwo**;- nieważnem jest z prawa kościelnego małżeństwo zawarte

między powinowatemi osobami do drugiego stopnia włącznie. To jest, że mąż, po śmierci swojej żony, a żona po śmierci swego męża nie może zawierać ważnie małżeństwa z krewnemi zmarłej strony do drugiego stopnia włącznie.

11). **Uczciwość publiczna**;- to znaczy, że osoby ze sobą ważnie i uroczyście wobec proboszcza zaręczone, gdyby jedna z nich umarła albo zaręczyny między niemi zostały zerwane, nie mogą wchodzić w związki małżeńskie z krewnymi pierwszego stopnia strony, ustępującej od zaręczyn, z prawa kościelnego.

12). **Pokrewieństwo duchowe**;- unieważnia małżeństwo, z prawa kościelnego, pokrewieństwo duchowe, tj. pokrewieństwo między udzielającemi chrztu a ochrzczonemi przez nich, dalej między rodzicami chrzestnemi a ochrzczoną osobą.

13). **Pokrewieństwo prawne**;- t.j. między adoptującymi rodzicami a adoptowanem dzieckiem, stosownie do praw świeckich, unieważniających tego rodzaju małżeństwa. (Prawo Kościelne).

Powyższe przeszkody unieważniające określa prawo kanoniczne: Księga III. Część I. Rozdział IV. kan. 1067-1080.

Ponadto, z samej natury Sakramentu Małżeństwa jako kontraktu, wynikają następujące przeszkody unieważniające:

14). **Błąd**;- usprawiedliwiona omyłka

co do tożsamości drugiej strony, to jest, jeżeli przy ślubie inna osoba zajęła miejsce osoby, z którą miał być ślub; z prawa natury.

15). **Przymus**;- jeżeli zezwolenie na małżeństwo nawet jednej strony nie jest dobrowolnem, ale wymuszonem ciężkim gwałtem lub obawą ciężkiego więzienia; z prawa natury i Kościoła.

16). **Tajemność**;- nieważnem jest z prawa kościelnego małżeństwo nie zawarte przed własnym proboszczem lub jego zastępcą i nie w przytomności przynajmniej dwóch świadków, którzy już przyszli do rozumu i wiedzą i rozumieją, co jest ślub kościelny.

N. B. Invalidum est matrimonium ex capite conditionis **sine qua non**, si sponsus expresso modo in scriptis conditionem posuerit virginitatis sponsae, illa autem virginitatem propria ex culpa ante matrimonium amiserit.

359. Które to są główne przeszkody, wzbraniające małżeństwo, choć małżeństwo jest ważne?

Główne przeszkody, wzbraniające małżeństwo są:

1). zaręczyny prywatne, czyli nieuroczyste;

2). prosty ślub czystości;

3). bez zapowiedzi we własnym kościele parafjalnym;

4). nie przed swoim ks. proboszczem lub jego zastępcą;

5). czas zakazany (post i adwent);

6). różność religji (protestant ochrzczony albo schizmatyk i katolik).

360. Kto od wszelkich przeszkód do małżeństwa, dla słusznych powodów, może uwalniać?

Od przeszkód do małżeństwa, dla słusznych powodów, mogą uwalniać tylko Papież i Biskupi.

NAJPOTRZEBNIEJSZE MODLITWY W ŻYCIU KATOLIKA.

Wchodząc w drzwi kościelne, mówię:

Wnijdę do domu Twego Panie! kłaniać się będę w kościele świętym Twoim z bojaźnią ku Tobie (Ps. 5.).

Potem w kościele: Niech będzie pochwalony Przenajśw. Sakrament, teraz, zawsze, i na wieki wieków. Amen.

Przy pokropieniu wodą święconą.

Przez to święte pokropienie,
Boże, odpuść me grzeszenie.
Na tknienie tej wody świętej;
Niech ucieka duch przeklęty! Amen.

Przed Najś. Sakramentem.

Niech będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament, prawdziwe Ciało i Krew Pana naszego Jezusa Chrystusa. Amen.

Przed Komunją świętą.

Oto Baranek Boży, oto który gładzi grzechy świata. Panie! nie jestem godzien, abyś wszedł do przybytku mego, ale tylko rzeknij słowo, a będzie zbawiona dusza moja. (trzy razy).

Modlitwa przed jedzeniem.

Pobłogosław, Wszechmogący Boże, nas i te dary, które z Twojej łaski pożywać mamy. Przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa po jedzeniu.

Dziękujemy Ci, wszechmogący Boże, za te dary, któreśmy z Twojej łaski pożywali. Przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa przed pracą lub po pracy.

Pobłogosław, Panie Boże tej pracy, aby była na chwałę Twoją, na pożytek mój własny i bliźnich moich. Amen.

Przy spotkaniu bliźniego.

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus.
Odp. — Na wieki wieków. Amen.

Spotkanie przy pracy.

Szczęść Boże! **Odp.** Bóg zapłać. (albo) Szczęść Boże na wzajem.

Modlitwa przed nauką.

Przyjdź, Duchu Święty! napełnij serca wiernych Twoich i zapal w nich ogień miłości Twojej, któryś narody wszystkich języków do jedności wiary zgromadził. O Boże! któryś serca wiernych twoich światłem Ducha świętego oświecił, daj, abyśmy w tymże samym Duchu poznali, co jest dobrego i Jego pociechy zawsze doznawać mogli. Przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Modlitwa po nauce.

Dziękuję Tobie, Panie, Ojcze niebieski, za to dobro, któreś nam dał poznać. Prosimy Cię, aby pojęta nauka posłużyła nam do doczesnego i wiecznego uszczęśliwienia. Prosimy Cię także, abyś błogosławił naszym rodzicom, nauczycielom i do-

brodziejom naszym, abyś im to dobro, do którego nas sposobią, hojnie wynagrodził, abyś ich i wszystkich ludzi w pomyślności zachował. Przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Wchodząc na cmentarz.

Wieczny im pokój, wieczny odpoczynek, racz im dać Panie, a światłość wiekuista niechaj im świeci na wieki wieków. Amen.

Wstając z łóżka.

Przeżegnać się i tak się modlić: „Panie Boże! ofiaruję Ci serce moje i samego siebie oddaję na usługi, " (a potem dodać):

Aniele Boży, Stróżu mój, mnie Tobie z Opatrzności Boskiej zleconego, racz dnia dzisiejszego (nocy dzisiejszej) strzec, rządzić, bronić i do żywota wiecznego doprowadzić. Amen.

Idąc na spoczynek.

Przeżegnaj siebie i łóżko swoje i módl się: Aniele, Stróżu mój i t. d., **a potem ofiaruj się Panu Bogu mówiąc:** „Zbawicielu mój, Jezu Chryste, polecam Ci duszę moją; Święta Marjo, Matko Boża; mój dobry Aniele Stróżu; mój święty Patronie; święci i święte, którzy jesteście w niebie, módlcie się za nami. Amen.

Akt za dusze w czyścu.

Przez Twą, Jezu, gorzką mękę,
Podaj duszom w czyścu rękę.

Pieśń do Patrona Swego.

Patronie święty, od Boga wybrany,
Mnie, w tem tu życiu, za Patrona dany,

Użycz mi Twojej we dnie i w nocy
Szczęśliwej pomocy.

Ty mi nabywaj łaski Pana mego,
Ty mnie polecaj czystej Matce Jego,
Ty me potrzeby przedłóż przed wszystkimi
W niebie świętymi.

Ty mnie strzeż w szczęściu, wzmocnij w przeciwności,
Ty mnie ciesz w smutku, oświecaj w ciemności,
Ty mnie zdób w cnoty, Ty otwórz wrota,
Wiecznego żywota. Amen.

Gdy ksiądz przechodzi z Panem Jezusem do chorego.

Potrzeba zdjąć czapkę, uklęknąć i tak się modlić: Niech będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament i t.d., **a potem dodać:** Zmiłuj się, Panie, nad tym chorym; daj mu łaskę swoją świętą. Amen.

Gdy dzwonią umarłemu.

Należy tak się modlić: Zmiłuj się, o Boże! nad duszą, która teraz dopiero odeszła ze świata tego. Wieczny pokój, wieczny odpoczynek racz im dać Panie, wszystkim duszom zmarłym, a światłość wiekuista niech im świeci na wieki wieków. Amen.

Przechodząc około Bożej Męki, należy zdjąć czapkę i tak się modlić.

Kłaniamy się Tobie i błogosławimy Tobie, Jezu Chryste, że przez krzyż i mękę Twoją świat odkupiłeś. Jezusie Nazareński, Królu żydowski, zmiłuj się nad nami. Amen.

W czasie cierpienia ciała i duszy należy tak się modlić.

Panie Boże, przyjmuję tę niemoc z ręki Twojej Przenajświętszej i ofiaruję za grzechy moje; użycz mi łaski, abym ją cierpliwie zniósł. Amen.

ANIOŁ PAŃSKI.

Anioł Pański zwiastował Pannie Marji i poczęła z Ducha świętego.

Zdrowaś Marjo, łaskiś pełna, Pan z Tobą, błogosławionaś Ty między niewiastami, i błogosławion owoc żywota Twojego, Jezus. Święta Marjo, Matko Boża, módl się za nami grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszej. Amen.

Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa Twego.

Zdrowaś Marjo i t. d.

A Słowo stało się Ciałem i mieszkało między nami.

Zdrowaś Marjo i t. d.

Wieczny im pokój, wieczne odpocznienie, racz im dać Panie, a światłość wiekuista niech im świeci na wieki wieków. Amen. (trzy razy).

A dusze wiernych zmarłych, przez miłosierdzie Boże, niech odpoczywają w pokoju wiecznym. Amen. (trzy razy).

Módlmy się.

Łaskę Twoją, prosimy Cię, Panie, racz wlać w serca nasze, abyśmy, którzy za zwiastowaniem anielskiem wcielenia Chrystusa, Syna Twego, poznali, przez mękę Jego i krzyż, do chwały zmartwychwstania byli doprowadzeni. Przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

NABOŻEŃSTWO PRZED SPOWIEZDZIĄ ŚW.

MODLITWA DO DUCHA ŚWIĘTEGO.

Przybądź, Duchu Święty, racz oświecić mój umysł, abym poznał wszystkie nieprawości moje, żałował za nie serdecznie, szczerze z nich się spowiadał i już więcej do nich nie wracał. Ojcze nasz .....i t. d.

O Najświętsza Marjo Panno, Bogarodzico, uproś dla mnie tę łaskę, abym spowiedź świętą godnie odprawił i odpuszczenia grzechów dostąpił. Amen.

Spowiedź Powszechna.

"Ja grzeszny (grzeszna) spowiadam się Bogu wszechmogącemu, błogosławionej Marji, zawsze Dziewicy, błogosławionemu Michałowi Archaniołowi, błogosławionemu Janowi Chrzcicielowi, Świętym Apostołom: Piotrowi i Pawłowi, wszystkim Świętym i tobie Ojcze, że zgrzeszyłem (zgrzeszyłam) bardzo: myślą, mową, uczynkiem i opuszczeniem dobrego, moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina".

SPOSÓB ODPRAWIANIA RACHUNKU SUMIENIA.

Pierwsze przykazanie Boże.

Czy wiesz i znasz wszystko co każdy chrześcijanin i katolik wiedzieć i wierzyć powinien dla osiągnienia zbawienia? Czyś pilnie w szkole, kościele uważał na naukę religji? Czyś nie kochał czego więcej, niżeli Boga? Czyś wzbudzał w sobie często

akt wiary, nadziei i miłości Boskiej; lub nie zgrzeszył przeciwko nim niedowiarstwem, rozpaczą, obojętnością? Czyś o rzeczach świętych, obrządkach kościelnych nie mówił z pogardą? Czyś nie kazał sobie kłaść kart lub wróżyć, zażegnywać, lub inne gusła robić?

Czyś się modlił rano i wieczorem? Czyś podczas modlitwy z drugimi nie rozmawiał, nie śmiał się i innym nie przeszkadzał? Czyś się nie wstydził do pacierza uklęknąć, ręce złożyć, żegnać się święconą wodą, zdjąć czapkę przed kościołem, przed Bożą męką? i t d. Czyś się z innych nie wyśmiewał lub im przeszkadzał, gdy się modlili?

DRUGIE PRZYKAZANIE BOŻE.

Czyś nie wspominał: imienia Pana Boga, Jezusa Chrystusa, Najświętszej Marji lub innych Świętych, bez należnego uszanowania, tylko z nałogu, z podziwienia lub żartu jakiego? Czyś nie wymawiał z gniewem lub z niecierpliwości tych słów: Sakrament, światłość niebieska, rany Boskie? i t. d. Czyś nie miał zwyczaju zaklinać, brać Pana Boga za świadka w rzeczach drobnych, bez ważnej potrzeby, na kłamstwo lub rzecz niegodziwą? Czyś dochował obietnicy Panu Bogu uczynionej? Czyś nie szemrał na Boga, gdy jakie nieszczęście spotkało ciebie?

TRZECIE PRZYKAZANIE.

Czyś bywał w niedziele i święta na całej Mszy świętej? Czyś umyślnie na kazania i nauki lub katechizm nie uczęszczał? Czyś się nie spóźniał na nabożeństwo z własnej winy? Czyś się zachowywał w kościele skromnie i przyzwoicie, nie rozmawiał,

nie oglądał się, nie śmiał się i drugim nie przeszkadzał podczas Mszy świętej lub kazania? Czyś podczas nabożeństwa nie był zajęty próżnemi zabawami i rozmowami po za kościołem? Czyś nie czynił w niedziele i dni święte robót zarobkowych i ciężkich? Czyś nie oddawał się zbytecznym, nieprzyzwoitym zabawom?

CZWARTE PRZYKAZANIE.

Czyś względem rodziców, opiekunów, dobroczyńców, starszych, krewnych, przełożonych, duchownych, nauczycieli i chlebodawców nie był hardym i zuchwałym? Czyś nie był powodem do gniewu i zmartwienia? Czyś się nie naśmiewał z ich wad i ułomności? Czyś rodziców w chorobie lub jakiej potrzebie nie opuścił? Czyś nie skarżył się na nich przed obcymi i złego im nie życzył?

PIĄTE PRZYKAZANIE.

Czyś się z kim nie gniewał, wyzywał, kłócił albo bił? Czyś się nie wystawiał bez potrzeby na niebezpieczeństwo życia? Czyś rozmyślnie lub z uwagą nie zaszkodził sobie lub komu na zdrowiu? Czyś słuchał rady lekarza i wypełniał jego przepisy? Czyś nie rzucał kamieniami i nie ranił kogo lub zabił?

Czyś nie dał komu powodu do gniewu lub zmartwienia? Czyś kogo nie zgorszył przez złe słowa i uczynki i nie stał się powodem do ciężkiego grzechu?

Czyś kogo nie obmawiał i szkodził mu na sławie? A z niememi stworzeniami jakżeś się obchodził? Czyś nie dręczył i katował biednych ludzi, zwierząt, ptaków i t. d.

SZÓSTE PRZYKAZANIE.

Czyś nie popełnił jakiej nieczystości cielesnej, którejbyś się wstydził wobec ojca, matki lub innych poważnych ludzi? Czyś był zawsze wstydliwym wobec innych dzieci i ludzi starszych przy rozbieraniu się i ubieraniu? Czyś ciałem bezwstydnie nie świecił?

Czyś nie mówił i nie słuchał z ciekawością rzeczy nieprzyzwoitych i lubieżnych? Czyś nie śpiewał piosenek gorszących i innych ich nie uczył? Czyś nie czytał książek, gazet i t. d. obrażających dobre obyczaje, skromność, przyzwoitość i cnotę czystości?

Czyś sobie nie pozwalał bezwstydnych żartów, zabaw, i innej rozpusty? Czyś nie obcował z zepsutymi i nieporządnymi towarzyszami i towarzyszkami lub z nimi nieprzyzwoicie się bawił?

SIÓDME PRZYKAZANIE.

Czyś nie wziął rodzicom, krewnym, współuczniom, albo innym ludziom tego, co do nich należało? Czyś nie oszukał swych rodziców, nauczycieli, albo kogo innego? Czyś nie pożyczał, albo coś znalazł, i nie oddał? Czyś nie zrobił komu szkody w polu, w zbożu, w łące, w ogrodzie, w inwentarzu? Czyś nie złamał umyślnie jakiego drzewa przy drodze lub w sadzie? Czyś nie zepsuł czego rodzicom albo chlebodawcom przez złość i zaniedbanie? Czyś nie opuszczał się w służbie, w pracy, za którą ci płacono?

ÓSME PRZYKAZANIE.

Czyś nie kłamał dla wymówienia się od winy lub złożenia jej na kogo innego? Czyś nie zataił, nie przekręcił prawdy? Czyś kogo fałszywie nie oskarżył i przyczynił się do jego ukarania? Czyś nie kłamał i udawał przed rodzicami, nauczycielami i chlebodawcami choroby, aby nie iść do szkoły, do kościoła, lub nic nie robić? Czyś nie mówił tego przed innymi, coś był powinien zamilczeć, albo czyś nie zamilczał przestępstw jakich, o których powinieneś był rodziców lub przełożonych zawiadomić? Czyś o kim źle nie myślał i nie mówił, posądzając, że to i owo uczynił, bez pewnych dowodów? Czyś brał w obronę nieobecnych, których niesłusznie szarpano na sławie?

DZIEWIĄTE I DZIESIĄTE PRZYKAZANIE.

Czyś pragnął uczynić co złego i nieczystego? Czyś odwracał oczy od wszelkich nieprzyzwoitych obrazów i widoków? Czyś nie oddawał się sprośnym i niebezpiecznym marzeniom? Czyś nie dogadzał zanadto ciału swojemu przez zbytek snu, próżniactwo i gnuśność? Czyś nie myślał kiedy bliźniemu jaką szkodę lub psotę wyrządzić? Czyś sobie nie życzył mieć tego, co inni mają, jeżelibyś był w stanie im to odebrać?

PRZYKAZANIE KOŚCIELNE.

Czyś święta kościelne miał w takiem poszanowaniu, jak niedzielę, i nie dopuścił się podobnych grzechów, jak wyżej przy trzeciem przykazaniu Bożem powiedziano? Czyś nie zaniedbał uczęszczać do

spowiedzi i Komunji świętej, mianowicie w czasie Wielkanocnym?

Czyś nie złamał jakiego postu lub wstrzemięźliwości z lekkomyślności lub z pogardy przykazań kościelnych?

Czyś nie chodził na tańce i zabawy w czasach miejscach zakazanych?

GRZECHY GŁÓWNE.

Czyś nie pysznił się ze swojej urody, ubioru, stanu, lub bogactw swoich rodziców? Czyś innemi nie pogardzał, wyśmiewał i szydził z nich, jakobyś był od nich coś lepszego? Czyś tylko dlatego się modlił, uczył, pracował. aby cię chwalono?

Czyś był łakomy i nikomu nic dać nie chciał, ani rodzeństwu, ani potrzebującym?

Czyś był zadrosny i niezadowolony, gdy się innym dobrze powodziło, albo ich chwalono, a uszczęśliwiony, gdy im się jaka szkoda wydarzyła, lub ukarani zostali?

Czyś był nieumiarkowany w jedzeniu i piciu tak, że to zdrowiu twojemu zaszkodziło, lub czułeś się ociężałym w pracy? Czyś dziękował Panu Bogu za udzielony ci posiłek?

Czyś był leniwy w uczęszczaniu do kościoła, szkoły i pracy? Czyś czasu drogiego nie przepędzał na próżnowaniu, zabawie i niepotrzebnem bieganiu? Czyś się uczył pilnie w szkole, był uważnym i innym nie przeszkadzał w nauce?

NIEKTÓRE INNE GRZECHY.

Czyś nie dopomagał innym do czynienia złego, zamiast ich od tego odwodzić?

Czyś się ujmował za bliźnim, kiedy jego sławę szarpano?

Czyś chętnie bliźniemu dopomagał, widząc go w jakiejkolwiek potrzebie?

Czyś się starał być coraz lepszym i doskonalszym?

Czyś nie zaniedbał rano i wieczorem rachować się z sumieniem swojem i odmówić pacierze?

Czyś wypełnił wszystkie swoje obowiązki jakie należą do ojca, matki, gospodarza, gospodyni, żony, męża, córki, syna, służącego, służącej, nauczyciela, parafjanina, chlebodawcy i t. d.?

Czyś na spowiedzi św. nie zataił jakiegoś grzechu śmiertelnego? albo zmniejszyłeś liczbę grzechów?

Jakie są twoje najgorsze skłonności, nałogi, i z jakich dotychczas nie poprawiłeś się?

(Na końcu spowiedzi mówi:) "Moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina! Przeto proszę błogosławionej Marji, zawsze Dziewicy, błogosławionego Jana Chrzciciela, Świętych Apostołów: Piotra i Pawła, wszystkich Świętych i Ciebie Ojcze, abyście się za mną modlili do Pana Boga naszego".

(Potem mówi trzy razy:) Boże, bądź miłościw grzesznej duszy mojej.

MODLITWA PO RACHUNKU SUMIENIA.

Żal i mocne postanowienie poprawy.

O Boże mój! dziękuję Ci, żeś mi dał poznać wszystkie grzechy moje. Żałuję z całego serca i mocno boleję, żem Ciebie dobro najwyższe, nieskończenie obraził. Błagam Cię, litościwy Ojcze, spojrzyj na mnie, marnotrawnego syna, i udziel mi przebaczenia. Boże! bądź miłościw mnie grzesznemu. Już odtąd nie wrócę się do grzechów moich, odstąpię od złych nałogów, opierać się będę jak najsilniej nieszczęsnym pokusom przy pomocy łaski Twojej świętej. Ciebie, o Boże! tylko kochać obiecuję, i wiernie zachowywać przykazania Twoje. Amen.

Akt skruchy.

Ach! żałuję za me złości,
Jedynie dla Twej miłości;
Bądź miłościw mnie grzesznemu,
Dla Ciebie odpuszczam bliźniemu.

AKTY PRZED KOMUNJĄ ŚWIĘTĄ.

Pobożne wstchnienia.

Niechaj będzie pochwalony Przenajświętszy Sakrament, teraz, zawsze, i na wieki wieków Amen.

Boże, bądź miłościw grzesznej duszy mojej.

Jezu cichy i pokornego Serca, uczyń serce moje wedle Serca swego.

Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu, jak było na początku, teraz, zawsze, i na wieki wieków. Amen.

O Józefie św., ratuj nas, w życiu, w śmierci, w każdy czas.

Któryś za nas cierpiał rany, Jezu Chryste, zmiłuj się nad nami!

Ofiaruję Ci, Panie Boże, wszystkie myśli, słowa i uczynki moje, prace i modlitwy, pociechy i cierpienia, jakie w ciągu życia na mnie zesłać raczysz, aby były na wiekszą cześć i chwałę Twoją, i na zbawienie duszy mojej. Amen.

Akt wiary.

Boże mój, wierzę mocno we wszystko, co święty apostolski, Rzymsko-Katolicki Kościół do wierzenia mi podaje, ponieważ Ty sam, Prawdo, omylić się nie możesz, to objawiłeś, i do wierzenia podałeś. W tej świętej wierze żyć i umierać pragnę. Amen.

Albo:

Wierzę w Ciebie, Boże żywy,
W Trójcy jedyny, prawdziwy,
Wierzę, coś objawił Boże.
Twe słowo mylić nie może.

Akt nadziei.

O Boże mój, mam nadzieję i ufam mocno, że przez zasługi Jezusa Chrystusa, Syna Twego, dasz mi łaskę w tem życiu, a jeśli przykázania Twe wypełnię, chwałę w życiu wiecznem. Ponieważ sam mi to obiecałeś, a wierny jesteś w obietnicach swoich . Amen.

Albo:

Ufam w Tobie, boś Ty Wierny,
Wszechmocny i Miłosierny,
Dasz mi grzechów odpuszczenie,
Łaskę i wieczne zbawienie.

Akt miłości.

O Boże mój, miłuję Cię z całego serca, z całej duszy, i ze wszystkich sił moich. Miłuję Cię nadewszystko, ponieważ jesteś nieskończenie dobry i nieskończenie kochania godny, a dla miłości Twojej, kocham bliźniego mego, jak siebie samego. Amen.

Albo:

Boże, choć Cię nie pojmuję,
Jednak nad wszystko miłuję,
Nad wszystko, co jest stworzone,
Boś Ty dobro nieskończone.
(A jako samego siebie,
Wszystkich miłuję dla Ciebie).

Akt pożądania.

O Jezu, Zbawicielu i Odkupicielu, Boże mój kochany. Pragnie Cię dusza moja i usycha za Tobą. Przyjdź już, o Jezu mój, przyjdź już, o miłości moja. Weź to serce i posiądź je na wieki. Amen.

Akt ofiarowania się Bogu.

Myśli, słowa, sprawy moje,
Poświęcam na chwałę Twoją.
(Daj nam łaskę, przebaczenia,
Duszom zmarłym odpocznienie).

Oddanie się pod opiekę Najśw. Rodziny.

Marjo, strzeż serca mego!
O Jezu, nie wychodź z niego!

Póki mi tchu, życia stanie,
Nie opuść mnie Jezu, Panie.
O Józefie, ratuj nas.
W życiu, śmierci, w każdy czas!

Oddanie się pod opiekę Anioła Stróża.

Aniele, Stróżu mój,
Ty zawsze przy mnie stój!
Rano, we dnie, w wieczór, w nocy,
Bądź mi zawsze ku pomocy.
(Broń mnie od wszelkiego złego,
I doprowadź do żywota wiecznego.) Amen.

Modlitwa przed Przenajświęszym Sakramentem.

Chwała i dziękczynienie bądź w każdym momencie.
Jezusowi w Najświętszym Boskim Sakramencie;
Ile minut w godzinie, a godzin w wieczności,
Tyle kroć bądź pochwalon, Jezu, ma miłości!

PO KOMUNJI ŚWIĘTEJ.

O najsłodszy Jezu! znalazłem, czego szukałem i gorąco pragnąłem. Przyszedłeś do mnie, jedyna pociecho moja, jedyna nadziejo, jedyny skarbie mej duszy.

O Jezu mój! nieskończone dzięki Ci składam, żeś raczył wstąpić do serca mojego i nakarmić mię Ciałem i Krwią Twoją przenajdroższą.

O Jezu mój! wierzę w Ciebie, jako prawdę odwieczną i nieomylną.

O Jezu mój! całą nadzieję pokładam w nieskończonem miłosierdziu Twojem.

O Jezu mój! kocham Cię ze wszystkiego serca mojego i zdaję się na wolę Twoją przenajświętszą.

O Jezu mój! skądże mi to, że Pan i Bóg mój do mnie nędznika zawitać raczył?

O Jezu mój! ofiaruję duszę i ciało moje i wszystko, co mam, na służbę i chwałę Twoją.

O Jezu mój! pobłogosław wszystkim sprawom moim, zachowaj mnie w łasce świętej i utwierdzaj w dobrem mocą Najświętszego Sakramentu.

O Jezu mój! jużeś Ty mój, a ja Twój. Niechże tak będzie na wieki. Amen.

W czasie Pierwszej Komunji Św. odnowienie Ślubów na Chrzcie Św. uczynionych.

P. Czy odrzekacie się czarta? O. Odrzekamy się.

P. Czy odrzekacie się pychy jego? O. Odrzekamy się.

P. Czy odrzekacie się spraw jego? O. Odrzekamy się.

P. Czy wierzycie mocno we wszystko, co Bóg objawił i przez Kościół św. Katolicki do wierzenia podaje? O. Wierzymy.

P. Czy gotowi jesteście za wiarę katolicką cierpieć i umrzeć? O. Gotowiśmy.

P. Czy będziecie zawsze posłuszni Ojcu św. i swym pasterzom duchownym? O. Będziemy.

P. Czy będziecie zawsze sumiennie zachowywać przykazania Boże i Kościelne? O. Będziemy.

P. Czy nie będziecie nigdy się wstydzić wiarę Katolicką wyznać przed ludźmi? O. Nie będziemy.

P. Czy obiecujecie, że nie będziecie nigdy pić trunków upajających? O. Obiecujemy.

P. Czy obiecujecie, że nigdy nie będziecie należeć do niedobrych towarzystw lub kółek? O. Obiecujemy.

Dziękujemy Ci, Boże Ojcze, żeś nas stworzył; Boże Synu, żeś nas odkupił; Boże Duchu święty, żeś nas przez Chrzest święty oczyścił i poświęcił. Wyrzekamy się z całego serca złego ducha, nie chcemy już więcej słuchać jego poduszczeń, i nie chcemy nic mieć z nim wspólnego. Wyrzekamy się wszelkich spraw czarta, wszelkich grzechów, wszystkiego tego, co się sprzeciwia przykazaniom Twoim. Wyrzekamy się wszelkiej pychy szatańskiej, wszelkiej próżności, wszelkich marnych uciech i wielkości światowych. Wyrzekamy się zasad i zdań przewrotnego świata. Jednoczymy się z Jezusem Chrystusem i Jego Samego chcemy naśladować; postanawiamy żyć według prawideł Jego niebieskiej nauki, przez Kościół święty ogłaszanej, i dla Niego Samego chcemy żyć i umierać. Miejże nas w straży Twojej, o Boże nasz, a nie dopuszczaj tego na nas, abyśmy stali się niewiernymi tym obietnicom na Chrzcie świętym uczynionym; chcemy i pragniemy zawsze ich dotrzymać za pomocą łaski Twojej, o którą Cię pokornie

prosimy, przez zasługi Pana naszego Jezusa Chrystusa i przez przyczynę Najświętszej Matki Jego i wszystkich Swiętych.

W Imię Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

TAJEMNICE RÓŻAŃCA ŚWIĘTEGO.

W Imię Ojca i Syna i Ducha Świętego. Amen.—Wierzę w Boga, itd.—Ojcze Nasz, itd.—3 Zdrowaś Marjo, itd.—Chwała Ojcu, itd.

Część pierwsza (radosna).

Ojcze Nasz, itd —10 Zdrowaś Marjo, itd.

1. Zwiastowanie Wcielenia Syna Bożego.
2. Marja nawiedza Elżbietę św.
3. Narodzenie Pana Jezusa.
4. Ofiarowanie Pana Jezusa w kościele jerozolimskim.
5. Znalezienie Pana Jezusa w kościele jerozolimskim.

Chwała Ojcu, itd.

Część druga (bolesna).

Ojcze Nasz, itd.—10 Zdrowaś Marjo, itd.

1. Pojmanie Pana Jezusa w Ogrójcu.
2. Ubiczowanie Pana Jezusa.
3. Koronowanie Pana Jezusa cierniową koroną.
4. Niesienie krzyża na górę Kalwarję.
5. Ukrzyżowanie Pana Jezusa.

Chwała Ojcu, itd.

Część trzecia (chwalebna).

Ojcze Nasz, itd.—10 Zdrowaś Marjo, itd.

1. Zmartwychwstanie Pana Jezusa.
2. Wniebowstąpienie Pana Jezusa.
3. Zesłanie Ducha Św. na Apostołów.
4. Wniebowzięcie Najśw. Marji Panny.
5. Ukoronowanie Najśw. Marji P. w niebie.

Chwała Ojcu, itd.

Modlitwa św. Bernarda do Najświętszej Marji Panny.

Pamiętaj, o najdobrotliwsza Panno Marjo, że od wieków nie słyszano, ażeby kto, uciekający się do Ciebie, Twojej pomocy wzywając, Ciebie o przyczynę prosząc, miał być od Ciebie opuszczonym. Tą nadzieją ożywiony, uciekam się do Ciebie, o Marjo, Panno nad pannami i Matko Jezusa Chrystusa; przystępuję do Ciebie, biegnę do Ciebie, stawam przed Tobą, jako grzeszny człowiek, drżąc i wzdychając. O Pani świata, racz nie gardzić prośbami mojemi. O Matko Słowa Przedwiecznego, racz wysłuchać mnie nędznego, który do Ciebie z tego padołu płaczu o pomoc wołam. Bądź mi pomocą we wszystkich moich potrzebach, teraz i zawsze, a osobliwie w godzinę śmierci, o łaskawa, o litościwa, o słodka Panno Marjo. Amen.

300 dni Odpustu za każdy raz, a za codzienne odmawianie, Odpust zupełny raz na miesiąc, jeżeli pójdzie się do spowiedzi i Komunji św. (Pius IX, 25 lipca, 1846 r.)

Westchnienie.

Przez Twoje święte panieństwo i Niepokalane Poczęcie, o Najczystsza Panno Marjo, oczyść serce, ciało i duszę moją. Amen.

Uwielbienie Trójcy Przenajśw. (doksologja).

Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi świętemu, jak było na początku, teraz, zawsze, i na wieki wieków. Amen.

W Imię Ojca i Syna i Ducha świętego. Amen.

MINISTRANTURA

CZYLI

Sposób do służenia do Mszy Świętej

Służący do Mszy świętej, zastępując miejsce ludu, służy samemu Zbawicielowi, który się za nas ofiarowuje Ojcu przedwiecznemu. Winien przeto służyć z wielkiem uszanowaniem i pobożnością, spełniając tę anielską służbę.

Wszystko ma tak urządzić, żeby nie potrzebował od ołtarza odchodzić, a mianowicie, powinien obejrzeć, czy ampułki nalane winem i wodą, ręczniczek, dzwonek na swojem miejscu, czy świece zapalone, czy są karty i książki z modlitwami, i t. d.

Potem dopomaga do ubierania się kapłanowi.

Podaje kapłanowi mszał do poszukania i naznaczenia mające, się odprawić Mszy świętej.

Wychodząc z zakrystji, pokłoni się najprzód do krzyża, potem do kapłana i poprzedza go skromnie, trzymając przed sobą na lewej ręce mszał, jeżeli przedtem nie położył go na ołtarzu.

Przy wejściu do kościoła przeżegna się święconą wodą i zadzwoni trzy razy na śpiewaną, a raz na czytaną Mszę świętą.

Przyszedłszy do stopni ołtarza, staje po prawej stronie kapłana, odbiera z rąk jego biret i wraz z kapłanem czyni przed ołtarzem głęboki ukłon albo też przyklęka, jeżeli w ołtarzu jest Przenajświętszy Sakrament.

Jeżeli Przenajśw. Sakrament wystawiony jest w Monstrancji lub w puszce, ile razy przychodzi do ołtarza, lub przechodzi poprzed środek ołtarza, klęka na obydwa kolana i głowę nisko schyla. Jeżeliby mu wypadało przechodzić koło ołtarza, przed którym kapłan inny Mszę świętą odprawia, w czasie tejże Mszy św. od Podniesienia aż do Komunji św. kapłana, powinien uklęknąć i oddać pokłon Panu Jezusowi, na ołtarzu obecnemu.

Przyszedłszy do ołtarza, kładzie mszał na ołtarzu po stronie Epistoły, biret na osobnem miejscu, a sam klęka ze złożonemi rękami przy kapłanie na stronie przeciwnej od mszału, jeżeli jeden służy.

Jeżeli dwóch służy do Mszy świętej, to służbą Bożą się między sobą dzielą; niosący mszał wówczas klęczy zawsze po tej stronie, gdzie mszał leży na ołtarzu, a drugi służący do Mszy św. (według zwyczaju do dzwonka) klęka na przeciwnej stronie.

W czasie Mszy św. ministrant nie ogląda się, ani się nie bawi rękami, ani dzwonkiem, lecz modli się pobożnie z książeczki lub trzyma ręce przed piersiami pobożnie złożone, oczy mając na ołtarz zwrócone, albo odmawia różaniec.

Kapłan żegna się: In nomine Patris † et Filii † et Spiritus † Sancti. Amen.

Służący żegna się wraz z kapłanem, potem odpowiada z wolna i wyraźnie wszystko, co oznaczone głoską S.

K. Introibo ad altare Dei.	K. Wstąpię do ołtarza Bożego.
S. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.	S. Do Boga, który rozwesela młodość moją.

Psalm 42.

Który opuszcza się (aż do gwiazdek) we Mszach żałobnych i i we Mszach, odprawianych, zacząwszy od Niedzieli V Postu aż do wielkiej soboty włącznie, ile razy Msza św. o niedzieli lub o dniu powszednim (de feria w ornacie fioletowym) się odprawia.

K. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta; ab homine iniquo, et doloso erue me.	K. Osądź mię, Boże, a rozeznaj sprawę moją; od narodu nie świętego, od człowieka niesprawiedliwego i zdradliwego wyrwij mię.

S. Quia tu es Deus, fortitudo mea: quare me repulisti et quare tristis incedo, dum affligit me inimicus?

K. Emitte lucem Tuam et veritatem Tuam; ipsae me deduxerunt, et adduxerunt in montem sanctum Tuum et in tabernacula Tua.

S. Et introibo ad altare Dei: ad Deum qui laetificat juventutem meam.

K. Confitebor Tibi in cithara, Deus, Deus meus: quare tristis est anima mea, et quare conturbas me?

S. Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, et Deus meus.

K. (schylając nieco głowę) Gloria Patri et Filio et Spiritui sancto.

S. Sicut erat in principio et nunc, at semper, et in saecula saeculorum. Amen.

S. Bo Ty jesteś Bóg, moc moja; czemuś mię odrzucił? czemu smutny chodzę, gdy mię trapi nieprzyjaciel?

K. Wyślij światłość Twoją i Prawdę Twoją; one mię prowadziły na górę świętą Twoją, i do przybytków Twoich.

S. I wnijdę do ołtarza Bożego; do Boga, który rozwesela młodość moją.

K. Będę wyznawał Tobie na cytrze, Boże, Boże mój! czemuś smutna duszo moja, i czemu się trwożysz?

S. Miej nadzieję w Bogu, albowiem Mu jeszcze wyznawać będę: zbawienie oblicza mego, i Bóg mój.

K. Chwała Ojcu i Synowi i Duchowi Świętemu.

S. Jak było na początku i teraz, i zawsze, i na wieki wieków. Amen.

K. Introibo ad altare Dei.

S. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

* K. (Żegnając się) Adjutorjum nostrum in nomine Domini.

S. (Żegna się wraz z kapłanem i mówi): Qui fecit coelum et terram.

K. Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistae, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis et vobis, fratres, quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. (Służący nie bije się w piersi). Ideo precor beatam Mariam semper Virginem, beatum Michaelem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, sanctos Apostolos Petrum et Paulum omnes Sanctos, et vos,

K. Wstąpię do ołtarza Bożego.

S. Do Boga, który zwesela młodość moją.

K. Pomoc nasza w imię Pana.

S. Który stworzył niebo i ziemię.

K. Spowiadam się Bogu wszechmogącemu, błogosławionej Marji Dziewicy, błogosławionemu Michałowi Archaniołowi, błogosławionemu Janowi Chrzcicielowi, świętym Apostołom Piotrowi i Pawłowi, wszystkim świętym i wam, bracia, że wielce zgrzeszyłem myślą, mową i uczynkiem: moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina. Dlatego proszę błogosławionej Marji Dziewicy błogosławionego Michała Archanioła, błogosławionego Jana Chrzciciela, świętych Apostołów Piotra i Pawła,

fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

S. (Nachylony do kapłana) Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam aeternam.

K. Amen.

S. (Nachylony) Confiteor Deo omnipotenti, beatae Mariae semper Virgini, beato Michaeli Archangelo, beato Joanni Baptistae, sanctis Apostolis Petro et Paulo, omnibus Sanctis et tibi, Pater, quia peccavi nimis cogitatione, verbo et opere: mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa (bijąc się trzy razy w piersi). Ideo precor beatam Mariam, semper Virginem, beatum Michalem Archangelum, beatum Joannem Baptistam, Sanctos Apostolos Petrum et Paulum, omnes Sanctos et vos, fratres, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

wszyskich świętych i was, bracia, abyście się Boga naszego.

S. Niech się nad tobą zmiłuje Bóg wszechmogący, a odpuści grzechy twoje, niechaj cię doprowadzi do żywota wiecznego.

K. Amen.

S. Spowiadam się Bogu wszechmogącemu, błogosławionej Marji Dziewicy, błogosławionemu Michałowi Archaniołowi, błogosławionemu Janowi Chrzcicielowi, świętym Apostołom Piotrowi i Pawłowi, wszystkim Świętym i tobie, Ojcze, że wiele zgrzeszyłem myślą, mową i uczynkiem: moja wina, moja wina, moja bardzo wielka wina. Dlatego proszę błogosławionej Marji Dziewicy, błogosławionego Michała Archanioła, błogosławionego Jana Chrzciciela, świętych Apostołów Piotra

ctos et te, pater, orare pro me ad Dominum Deum nostrum.

K. Misereatur vestri omnipotens Deus, et dimissis peccatis vestris perducat vos ad vitam aeternam.

S. Amen.

K. (Żegnając się) Indulgentiam, absolutionem et remissionem peccatorum nostrorum tribuat nobis omnipotens et misericors Dominus.

S. (przeżegnawszy się z kapłanem odpowiada) Amen.

(Nachylony trochę do kapłana).

K. Deus, tu conversus vivificabis nos.

S. Et plebs tua laetabitur in te.

K. Ostende nobis, Domine, misericordiam Tuam.

S. Et salutare Tuum da nobis.

i Pawła, wszystkich Świętych i ciebie, Ojcze, abyście się modlili za mną do Pana Boga naszego.

K. Niech się nad wami zmiłuje Bóg wszechmogący, a odpuściwszy grzechy wasze, niech was doprowadzi do żywota wiecznego.

S. Amen.

K. Odpuszczenie, rozgrzeszenie i darowanie grzechów naszych niech nam udzielić raczy wszechmogący i miłosierny Pan.

S. Amen.

K. Boże! Ty z wróciwszy się, ożywisz nas.

S. A lud Twój rozweseli się w Tobie.

K. Okaż nam, Panie, miłosierdzie Twoje.

S. A daj nam zbawienie Twoje.

K. Domine, exaudi orationem meam.	K. Panie, wysłuchaj modlitwę moją.
S. Et clamor meus ad te veniat.	S. A wołanie moje niech przyjdzie do Ciebie.
K. Dominus vobiscum.	K. Pan z wami.
S. Et cum spiritu tuo.	S. I z duchem Twoim.

Kapłan przystępuje do ołtarza. Jeżeli kiedy w czasie Mszy św. zabiera się do okadzenia ołtarza, ministrant bierze mszał i tak długo trzyma go na boku ołtarza, dopóki kapłan nie skończy okadzenia. Toż samo czyni podczas Ofertorjum.

Poczem kapłan odczytawszy Introit, mówi na przemian ze służącym.

K. Kyrie elejson,	S. Kyrie elejson,
K. Kyrie elejson,	S. Christe elejson,
K. Christe elejson,	S. Christe elejson,
K. Kyrie elejson,	S. Kyrie elejson.
K. Kyrie elejson.	

W suchedni (właściwie tylko w środy i soboty suchedniowe) i inne dni, n.p. w Wielką Środę, kiedy kapłan zaraz po Kyrje ele,son więcej Lekcyj czyta, ministrant wprawdzie po każdej odpowiada. **Deo garatias**, ale gdy kapłan skończywszy, idzie na środek ołtarza mówić **Dominus vobiscum** (jak niżej) **następnuje.**

Po Gloria in excelsis, albo zaraz mówi:

K. Dominus vobiscum.

S. Et cum spiritu tuo.

Potem kapłan czyta jedną lub więcej modlitw, a ile razy powie głośno.

K. Per omnia saecula saeculorum.

S. (Odpowiada): Amen.

Gdy Kapłan skończy Lekcję, na co zwykle daje znak uderzeniem we Mszał ręką, służący mówi. **Deo gratias** (Bogu dzięki) i wstaje; przechodzi na przeciwną stronę, a gdy Kapłan odchodzi na środek ołtarza, przenosi Mszał na prawą stronę

ołtarza, trzymając takowy w czasie Ewangelji, jeżeli potrzeba; jeśli nie, to przeniósłszy, wraca się i staje na dole u stopni ołtarza ze złożonemi rękami. Za każdym razem przechodzenia przed środkiem ołtarza skłania głowę albo przyklęka.

Na początku Ewangelji.

K. Dominus vobiscum.
S. Et cum spiritu tuo.

K. (Robiąc na Mszale, a potem na czole, ustach i piersiach krzyż mówi): Sequentia (albo initium) sancti Ewangelii secundum N. N.	K. Następujące słowa (lub początek) Ewangelji według św. N. N.
S. (Robiąc krzyż na czole, ustach i piersiach odpowiada): Gloria Tibi, Domine.	S. Chwała Tobie, Panie.
Na końcu Ewangelji mówi:	
S. Laus Tibi, Christe.	S. Cześć Tobie, Zbawicielu.

I klęka na ostatnim stopniu.
Po Ewangelji albo po Credo.

K. Dominus vobiscum.
S. Et cum spiritu tuo.

Potem kapłan czyta **Ofiertorium**, a gdy zaczyna rozbierać kielich, ministrant, uczyniwszy na środku ołtarza należyty pokłon lub przyklęknięcie, idzie na stronę Epistoły i bierze ze stolika ampułki z winem i wodą na tacę i ręczniczek. Po ofiarowaniu polewa palce kapłana wodą nad tacką i podaje mu ręczniczek. Odstawiwszy wino i wodę i ręczniczek położywszy na zwykłem miejscu, wraca na swoje miejsce. Jeśli dwóch służy do Mszy świętej wtedy, jak tylko kapłan zaczyna rozbierać kielich, schodzą się przed środkiem ołtarza, tam uczyniwszy należyty pokłon lub przyklęknięcie, idą razem na stronę Epistoły. Służący do dzwonka podaje wino i wodę, a służący do Mszału podaje ręczniczek. Po umyciu rąk kapłana, położywszy

wszystko na swojem miejscu powracają obaj znowu na środek ołtarza i tam uczyniwszy należyty pokłon lub przyklęknięcie ze złożonemi rękami i zmówiwszy klęcząco (jak niżej) Suscipiat, wraca każdy na swoje miejsce, gdzie przedtem klęczał.

K. Orate, fratres, ut meum ac vestrum sacrificium acceptabile fiat apud Deum Patrem omnipotentem.

S. Suscipiat Dominus hoc sacrificium de manibus tuis, ad laudem et gloriam nominis sui, ad utilitatem quoque nostram, totiusque Ecclesiae suae sancte.

K. Amen.

K. Módlcie, się, bracia, aby moja i wasza ofiara przyjemną się stała u Boga Ojca wszechmogącego.

S. Niech Bóg raczy przyjąć tę ofiarę z rąk twoich na cześć i na chwałę Imienia swego, na pożytek nasz i całego Kościoła świętego.

S. Amen.

Po modlitwie cichej, którą kapłan z rozszerzonemi rękami, stosownie do uroczystości odprawia, mówi.

K. Per omnia saecula saeculorum.

S. Amen.

K. Dominus vobiscum.

S. Et cum spiritu tuo.

K. Sursum corda.

S. Habemus ad Dominum.

K. Gratias agamus Domino Deo nostro.

S. Dignum et justum est.

K. Po wszystkie wieki wieków.

S. Amen.

K. Pan z wami.

S. I z duchem twoim.

K. Wznieśmy serca.

S. Już je mamy do Pana wzniesione.

K. Składajmy dzięki Panu Bogu naszemu.

S. Słusznie jest i sprawiedliwie.

Gdy kapłan mówi: Sanctus, Sanctus, Sanctus, służący dzwoni po trzykroć. Skoro kapłan weźmie Hostję świętą do rąk i żegna ją przed Konsekracją, służący daje znak jednem uderzeniem dzwonka. W czasie podniesienia Hostji świętej dzwoni trzy razy, raz, gdy kapłan przyklęka przed Podniesieniem; drugi raz w chwili Podniesienia; trzeci raz, gdy kapłan po Podniesieniu przyklęka. Podobnie przy Podniesieniu Kielicha dzwoni po trzykroć.

Przed Pater noster.

K. Per omnia saecula saeculorum.
S. Amen.

W końcu Pater noster.

K. Et ne nos inducas in tentationem.
S. Sed libera nos a malo.

K. I nie wódź nas na pokuszenie.
S. Ale nas zbaw ode złego.

Przy łamaniu Hostji św.

K. Per omnia saecula saeculorum.
S. Amen.

K. Pax Domini † sit semper † vobiscum † (nie dzwonić).
S. Et cum spiritu tuo.

K. Pokój Pana niech zawsze będzie z wami.
S. I z duchem Twoim.

Kapłan bierze obydwie części Hostji świętej i trzymając je nad pateną, schylony bije się w piersi po trzykroć; wtedy służący ma trzykroć uderzyć w dzwonek.

Po przyjęciu Komunji św. pod obiema postaciami przez kapłana (a więc wtenczas, kiedy kapłan spożywszy Hostję Przenajświętszą, odkrywa Kielich i klęka), służący wstaje i nalewa kapłanowi wina do Kielicha, a potem zlewa winem i wodą palce jego, trzymane nad kielichem. Jeżeli dwóch służy do Mszy świętej, to służący do dzwonka zatrudnia się winem i wodą, a służący do Mszału stoi na swojem miejscu i dopiero przenosi Mszał po skończonej Komunji św., gdy kapłan wyciera kielich

Jeżeli teraz w czasie Mszy św. kapłan miałby udzielać wiernym Komunję św., (uczyniwszy przysposobienie) powinien zmówić głośno **Confiteor**..... ; na Misereatur..... i Indulgentiam (przeżegnawszy się)..... odpowiedzieć: Amen, a gdy kapłan odwróciwszy się do ludu z Komunją św., trzy razy mówi głośno; Domine, non sum dignus, głęboko nachylony, również trzy razy dzwoni.

Potem przenosi Mszał i klęka na swojem miejscu, gdzie przedtem klęczał na początku Mszy świętej.

K. Dominus vobiscum.
S. Et cum spiritu tuo.

K. Per omnia saecula saeculorum.
S. Amen.

K. Dominus vobiscum.
S. Et cum spiritu tuo.

K. Ite missa est, albo: Benedicamus Domino.
S. Deo gratias (przez cały tydzień wielkanocny dodaje się: Alleluja, Alleluja).

Jeżeli kapłan zostawił Mszał otwarty, służący powinien go przenieść na drugą stronę ołtarza, a potem odnosi nazad.

K. Benedicat vos omnipotens Deus: Pater † et Filius † et Spiritus † Sanctus.
S. Amen.

W czasie błogosławieństwa klęczy przed środkiem ołtarza, a na ostanią Ewangelję wstaje i żegna się, jak na pierwszą Ewangelję.

K. Dominus vobiscum.
S. Et cum spiritu tuo.

K. Initium, albo, Sequentia Sancti Evangelii secundum N. N.

S. Gloria Tibi, Domine.

Na końcu ostatniej Ewangelji odpowiada się zawsze:

S. Deo gratias.

N. B. We Mszy żałobnej na daje kapłan błogosławieństwa, a zamiast "Ite missa est", mówi:

K. Requiescant in pace.

S. Amen.

Po skończoeniu Mszy św., służący staje przed ostatnim stopniem ołtarza, znowu po prawej stronie kapłana i podaje mu bitret, a pokłoniwszy się z nim lub przyklęknąwszy przed ołtarzem poprzedza go skromnie do zakrystji, gdzie pokłoniwszy się: najprzód do krzyża a potem do kapłana, pomaga mu do rozbierania się, poczem dziękuje Bogu za łaskę, której dostąpił, mówiąc: Ojcze nasz i Zdrowaś Marjo.